

Digitális Rendszerek és Számítógép Architektúrák

5. előadás: I/O műveletek
PCI, PCI Express, SCSI buszok

Előadó: Vörösházi Zsolt

voroshazi@vision.vein.hu

Jegyzetek, segédanyagok:

- Könyvfejezetek:

- <http://www.knt.vein.hu>

- ⇒ Oktatás ⇒ Tantárgyak ⇒ Digitális Rendszerek és Számítógép Architektúrák
(chapter06.pdf + további részek, amik a könyvben nem szerepelnek)

- Fóliák, óravázlatok .ppt (.pdf)

- Feltöltésük folyamatosan

I/O műveletek

- Aszinkron protokoll
- Szinkron protokoll
- Arbitráció (döntési mechanizmus)
- Megszakítás - kezelés
- Buszok – Buszrendszerek:
 - PCI,
 - PCI-Express,
 - SCSI buszok

I/O egységek

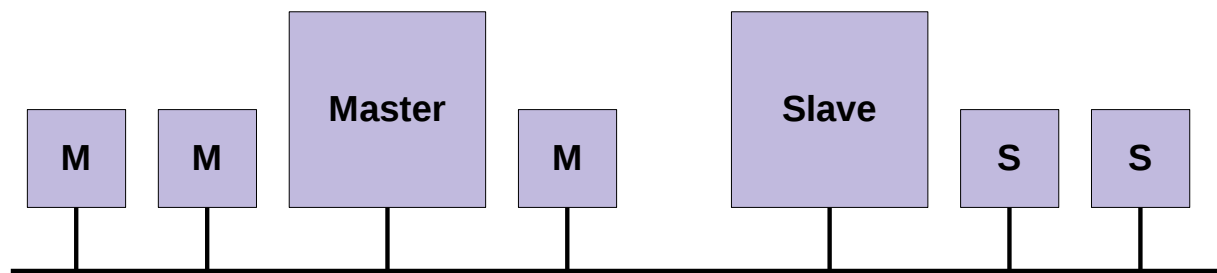
- A számítógép a külvilággal, *perifériákkal* az I/O egységeken keresztül tartja a kapcsolatot. Az információ továbbítását az egységek között buszok végzik, amelyek interfészekkel kapcsolódnak egymáshoz.
- **Interface**: azon szabályok összessége, amelyek mind a fizikai megjelenést, kapcsolatot, mind pedig a kommunikációs folyamatokat leírják. Egy busz általában 3 fő kommunikációs vonalból állhat:
 - vezérlőbusz,
 - adatbusz, és
 - címbusz.

I/O kommunikációs protokollok:

- Kommunikáció során megkülönböztetünk egy eszközpárt: a *Master*-t és *Slave*-t. A Master (pl. CPU) általában, mint kezdeményező, birtokolja és ellenőrzi a buszt, és átadja (ír / olvas) az adatokat a Slave-nek (pl. Memória).
- A kommunikációhoz előredefiniált **protokollokra** (szabályok és konvenciók gyűjteménye) van szükség, amelyek meghatározzák az események sorrendjét és időzítését. A kommunikáció feltétele a másik egység állapotának pontos ismerete. Lehetséges több M-S modul (pl multimaster-rendszer több kezdeményezővel) is egy rendszerben.
- **Két alapvető protokoll különböztethető meg:**
 - 1.) *Aszinkron* kommunikációs (pl. SCSI busz), és
 - 2.) *Szinkron* kommunikációs (pl PCI busz) protokoll.

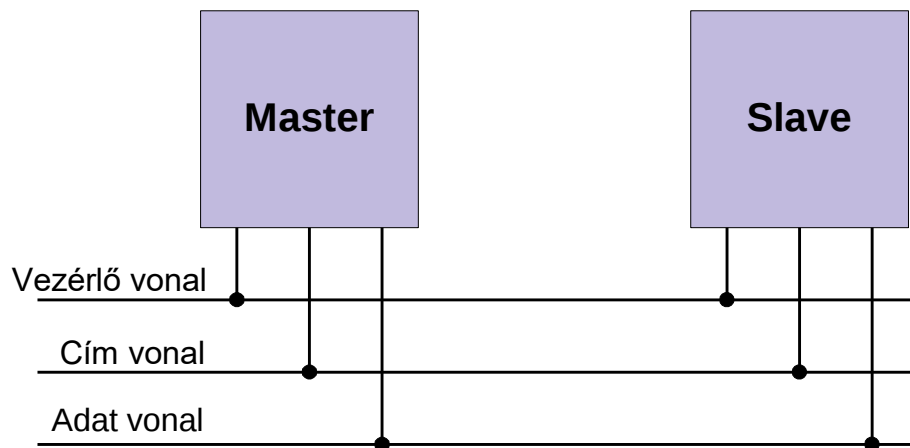
Busz rendszer Master-Slave moduljainak szervezése

■ Modul-szervezés

Busz-Master (busz-vezérlő) kommunikál a Busz-Slave-el (responder).

■ Busz-szervezés: Master - Slave

1.) Aszinkron busz protokollok

Aszinkron busz protokollok

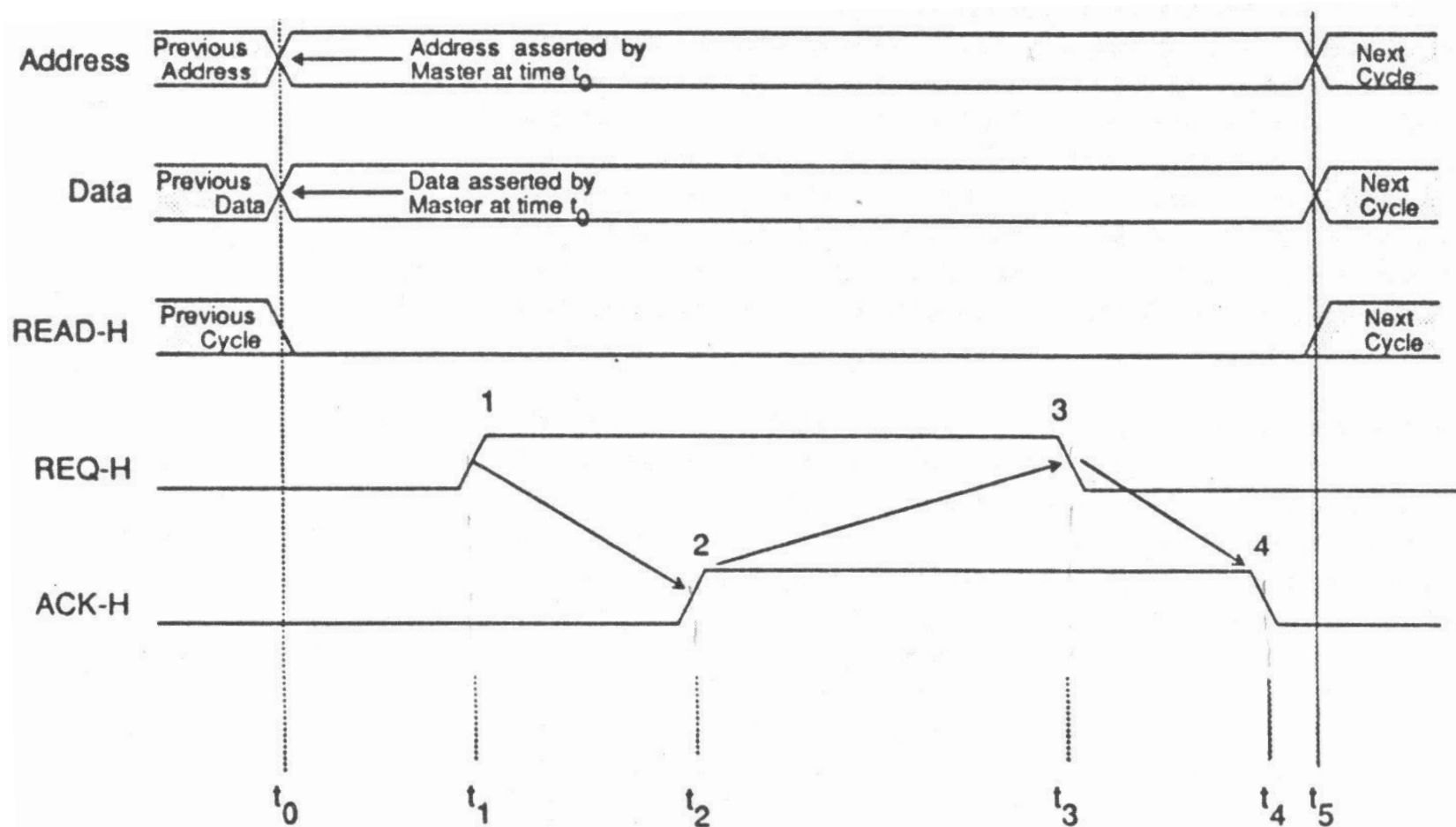
- Ebben az esetben a Master-Slave modulok **nem!** használnak közös órajelet (CLK-t): ha az egyik egység végez, elindít egy másik tranzakciót. A Master, mint (commander) kezdeményező, aktiválja a megfelelő vezetékeket. A Slave (responder) válaszol. A Slave címének azonosítására egy külön egység szolgál.
- **Vezérlőjelekkel** zajlik a kommunikáció: *írási / olvasási* tranzakciókat különböztetünk meg. Ilyen vezérlőjelek lehetnek a
 - READ, (ha pl. READ-H = Master olvas a Slave-ről, ha READ-L= Master ír a Slave-re, vagyis a Slave olvas.),
 - REQUEST (REQ)
 - ACKNOWLEDGE (ACK)
- *Előnye:* egyszerűen felépíthető, nem kell (közös) órajel, gyors átvitelt biztosít (modulok sebességétől függően)
- *Hátránya:* beépített késleltetések (skew-propagation time), ill. csak korlátozott hosszúságú buszok /vezetékek használhatóak.

Aszinkron Handshaking protokoll (kétszeres „kézfogás”)

- A buszrendszer moduljai nem közös órajellel működnek, hanem vezérlő jelek segítségével. (READ-H, REQ, ACK)
- Háromféle buszvonalat ismerünk: *cím-*, *adat-* és *vezérlő-* buszt. A Master által *címvonala*ra rakott cím (kezdemenyezés) egyértelműen meghatározza a tranzakció célállomását. Meghatározott idő áll rendelkezésre, hogy a slave modulok összehasonlítsák saját címükkel a célcímet. Ha megegyezik, akkor válaszol a master-nek, és a tranzakciót a *vezérlővonalak* megfelelő beállításával szabályozza. A vezérlővonalakat tehát a master-slave közötti kommunikáció szinkronizálására használjuk. Ezt nevezzük **handshaking** protokollnak.
- Címvonalak csoportjából (Address), adatvonalak csoportjából (Data), és három vezérlőjelből (READ-H, REQ-H, ACK-H) áll. Ha READ-H magas, akkor a Master olvas a Slave-ről, ha alacsony, akkor ír a Slave-re. A REQ (kérés) és ACK (nyugtázás) vezérlőjelek határozzák meg az események időzítését és pontos sorrendjét.

Handshaking – írási ciklus

WRITE (READ L) ciklus: „a Master modul ír a Slave-nek”

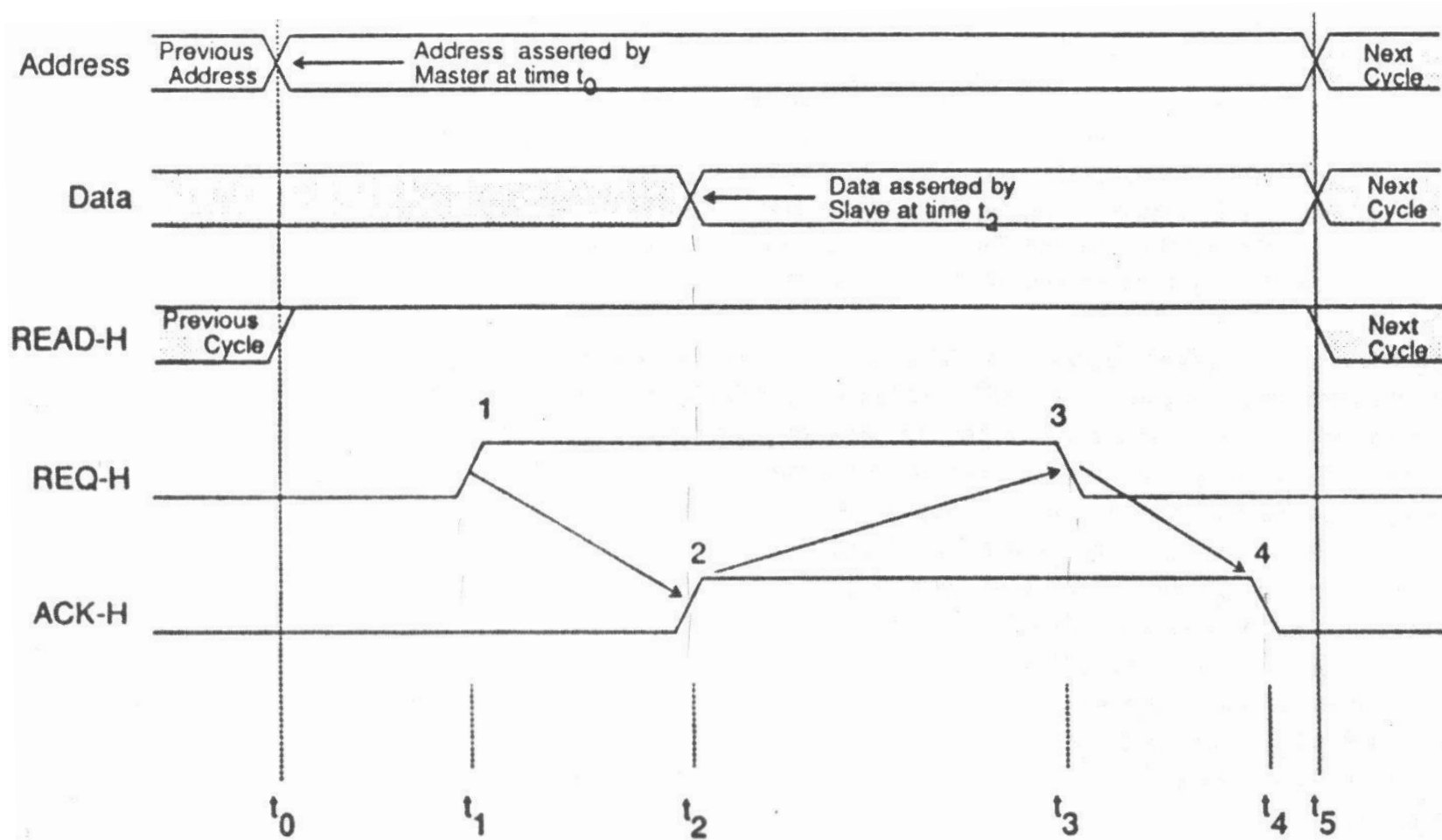

Írási (Write) ciklus lépései:

- t_0 -ban a master (amely az aktuális arbitráció után már megkapta a busz vezérlését) megadja a kívánt slave címét.
- véges idő kell hogy a jel a slave modulokhoz érjen, azok dekódolják a címet, ezért a master vár bizonyos ideig mielőtt beállítja a request vonalat t_1 -ben. (*skew time*= a slavekhez elsőként ill. utolsóként érkező címek közötti időkülönbség $\Delta t = t_1 - t_0$)
- ezt a request jelet minden slave veszi ugyan, de csak az fog válaszolni, akinek a címe megegyezett a master által kért címmel.
- amikor a slave megkapta az adatokat a mastertől, nyugtázza t_2 -ben.
- a master megkapja a nyugtát, így tudja, hogy az átvitel megtörtént, ezért felszabadítja (alacsony állapotba helyezi) a request vonalat t_3 -ban.
- ezt (a request felszabadítását) érzékeli a slave, és felszabadítja a nyugtázó vonalat t_4 -ben
- a master a címvonalat tartja még egy bizonyos ideig (t_5 -ig) a request vonal felengedése után is, a *cím esetleges megváltozása* miatt (amelyet a Slavek dekódolnak).

Handshaking – olvasási ciklus

READ (READ H) ciklus: „a Master olvas a Slave-től”

Olvasási (Read) ciklus lépései:

- Nagyon hasonlít az írási folyamathoz, de abban különbözik, hogy a READ-H jel magas szinten van, és az adatvonalat a slave állítja be. Ez jelenti az olvasást.
- t_0 hasonlóan történik, a master (amely az arbitráció után már megkapta a busz vezérlését) megadja a kívánt slave címét
- véges idő kell hogy a jel a slave modulokhoz érjen, azok dekódolják a címet, ezért a master vár bizonyos ideig mielőtt beállítja a request vonalat t_1 -ben. (*skew time* = a slavekhez elsőként ill. utolsóként érkező címek közötti időkülönbség $\Delta t = t_1 - t_0$). Tehát t_1 -ben a master a request vonal beállításával a megcímzett slave-től adatot kér, olvasni szeretne
- t_2 -ben veszi a kérést a slave, nyugtázza és beállítja magas szintre a nyugtázó vonalat.
- t_3 -ban a master megkapja az adatot a slave-től, felszabadítja a request vonalat.
- t_4 -ben érzékeli a slave, hogy a master felszabadította a requestet, ezért így ő is felszabadítja a nyugtázó vonalat.
- végül a master felszabadítja a címvonalat (t_5 -ben)

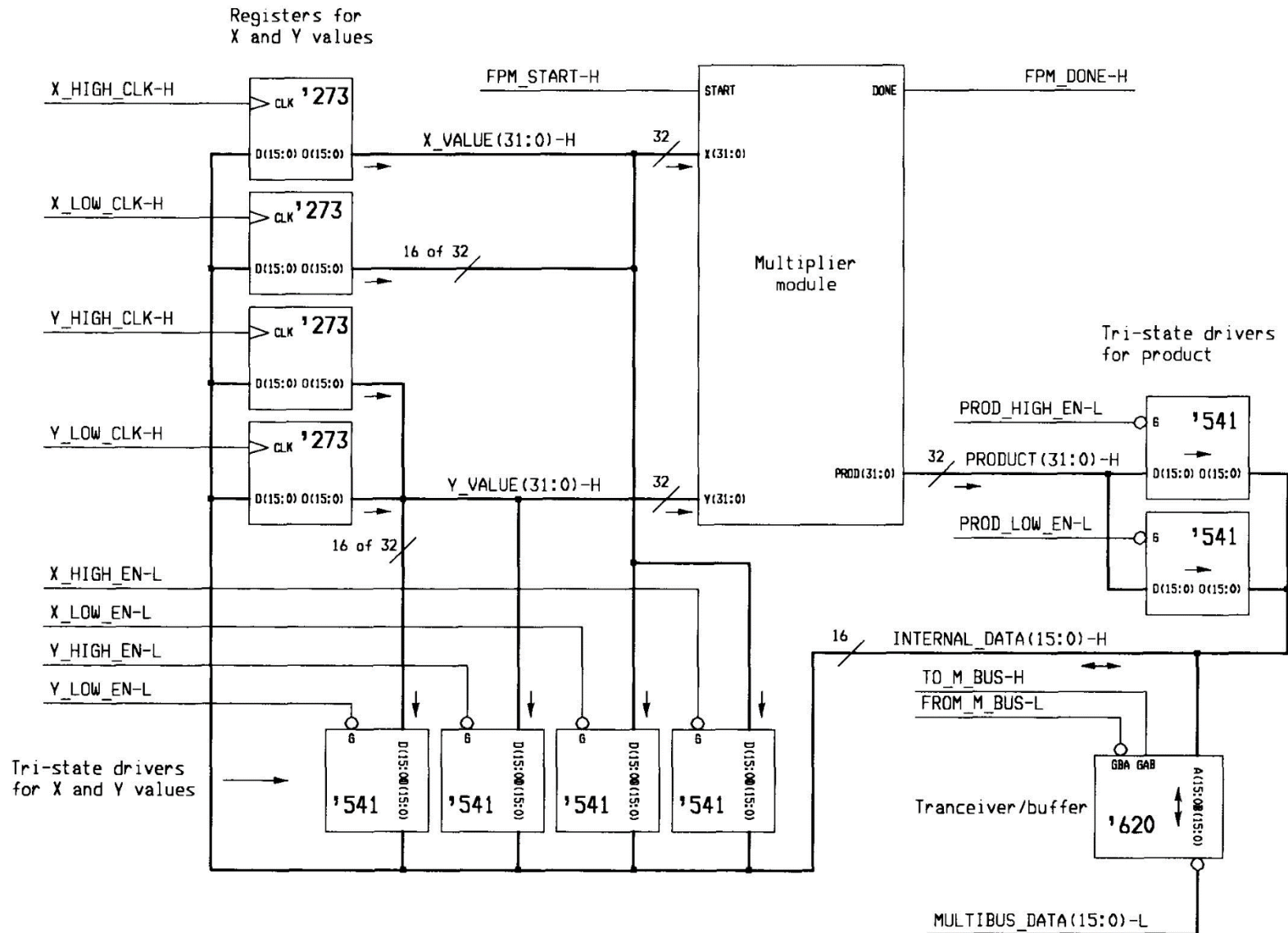
Példa 1: Multibus aszinkron protokoll

- Aszinkron handshaking-en alapul.
- Jelek alacsony aktív (negatív logika T=L / F=H) szintre definiáltak (adat/cím/vezérlő vonal)
- 20 címvonal (1 Mbyte címezhető), és 16 adatvonat
- Master beállítja az érvényes címet, majd vár (skew-time) kb 50ns-ig. → REQ.
- A Slave egység az XACK_L vonalon nyugtáz
- Nem egy READ_H vonal van, hanem két-két irányfüggő tranzakciós vonal:
 - MRDC_L: MEM olvasása
 - MWRC_L: MEM írása
 - IORC_L: I/O periféria olvasása
 - IOWC_L: I/O periféria írása

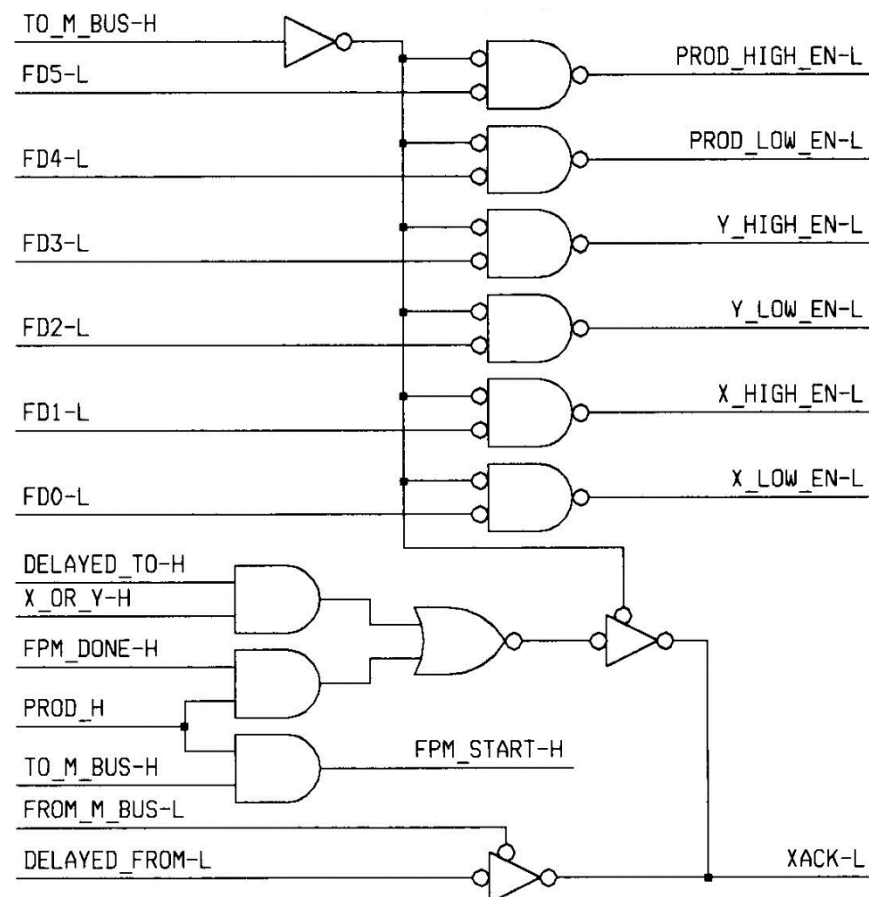
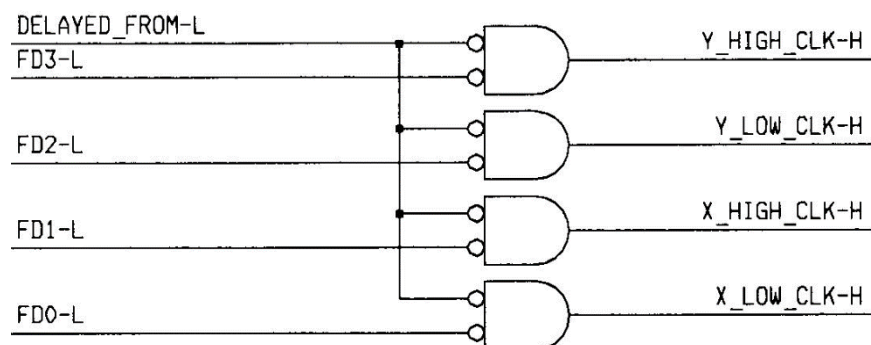
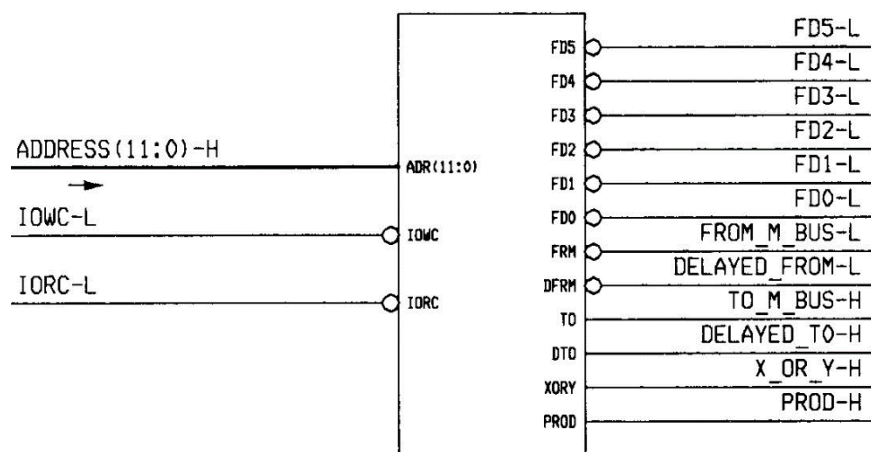
Multibusz aszinkron rendszer interfész

- Lebegőpontos szorzó: két 32-bites adatszó (X, Y bemeneti regiszterekkel)
- Multibus I/O címtartományhoz van a szorzó illesztve
- T(ALU): végrehajtási idő
- DONE jel: a szorzás eredménye a kimeneten
- Multibus protokoll: 16-bites bus Master $65535/16=4096$ különböző tartományt érhet el, amelyből a szorzó a következőket foglalja le:
 - DF0 ... DF5 IOWC_L (alsó 16 bitje a szónak)
 - DF0 ... DF5 IORC_L (felső 16 bitje a szónak)
- '273: él-vezérelt regiszterek (X,Y adatait tárolja)
- '541: tri-state driver: szorzat - adatbusz illesztése
- '620: kétirányú transciever áramkör: belső adatbusz – Multibus illesztése

Példa: Multibus interfész adatútja

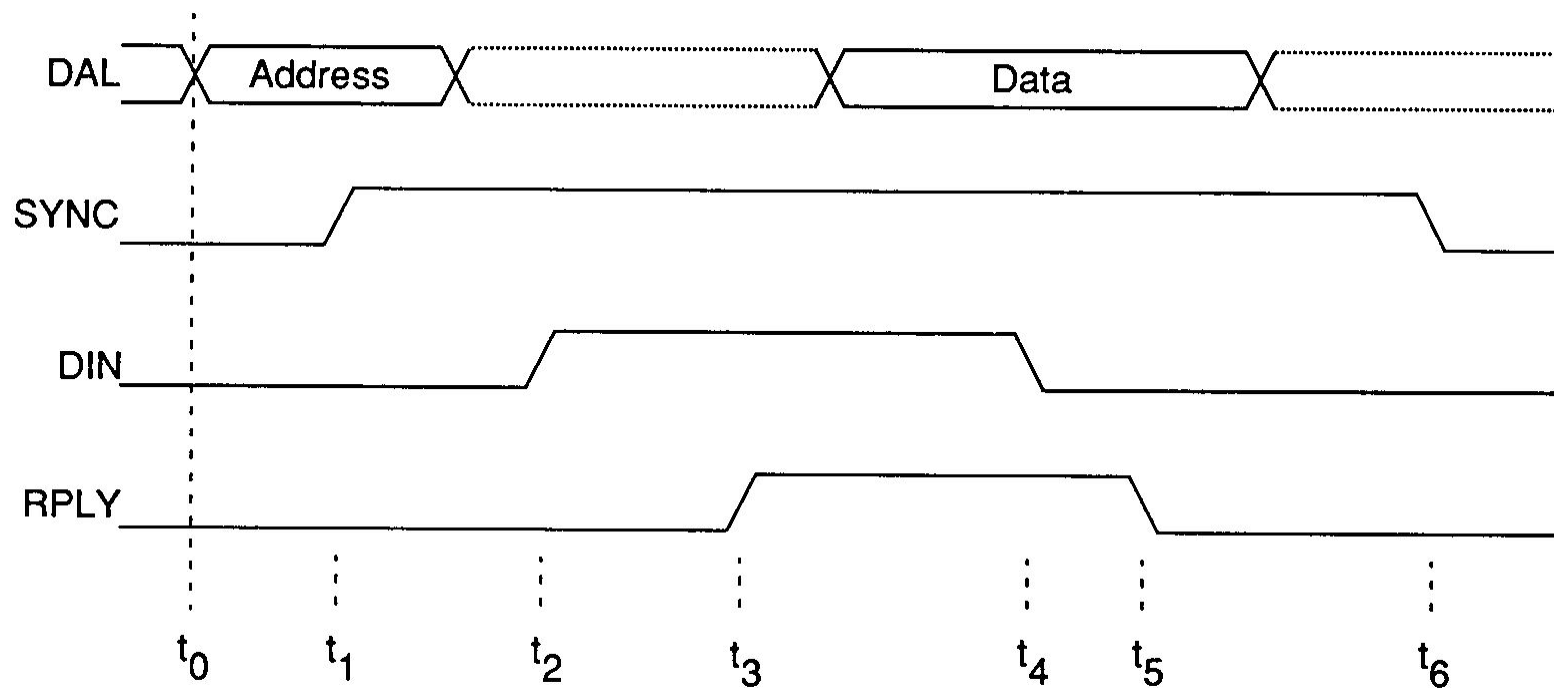
Példa: Multibus interfész vezérlő jelei

Példa 2.) Q-Bus: idő-multiplexált aszinkron protokoll

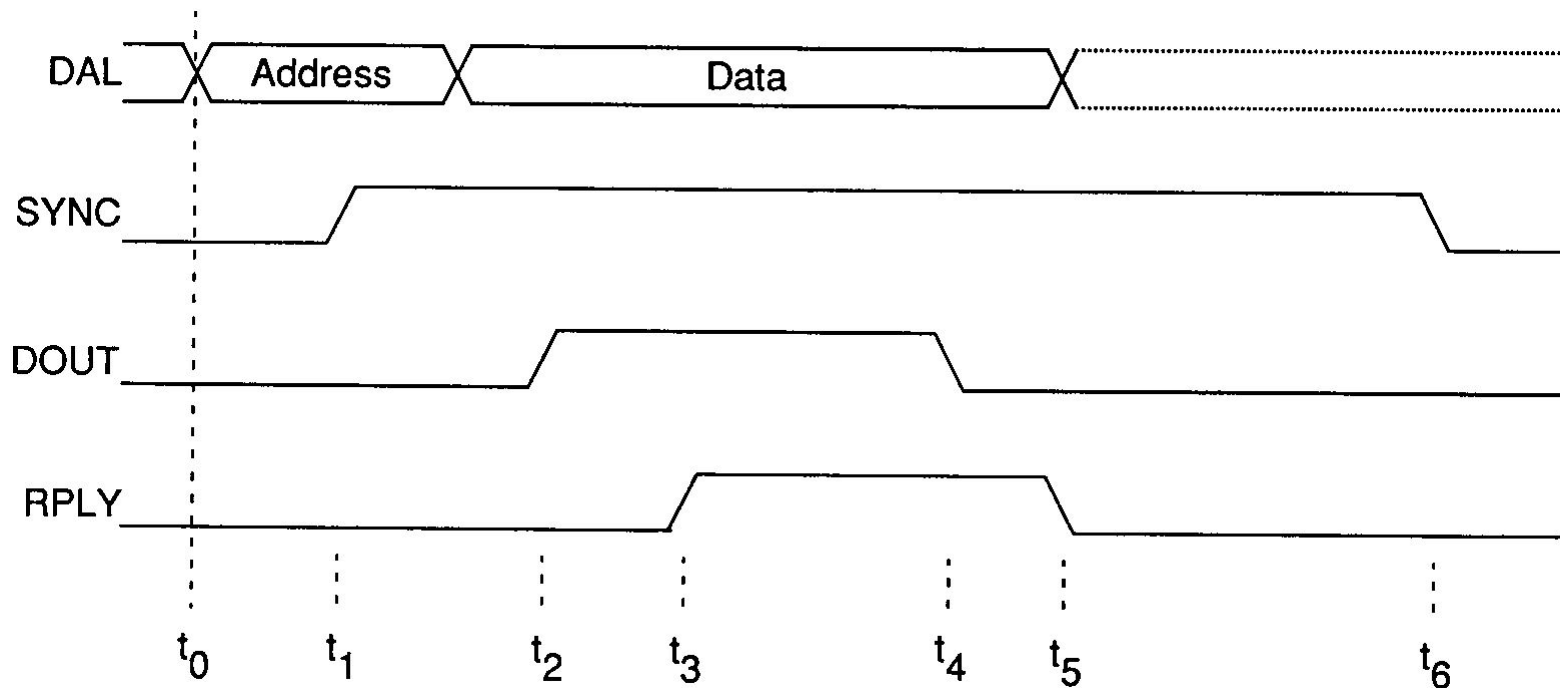
- DEC QBus: multiplexált adat/cím busz
- Olvasás: (Read) M olvas az S-től
- Írás: (Write) M ír az S-nek
- Jelei:
 - DAL: Data / Address Line (közös)
 - SYNC: Slave eszközöknél a cím esetleges tárolására (latch tárolóelemben), amelyet a Master kezel.
 - DIN: Master bemenő vonala (olvasáskor)
 - DOUT: Master kimenő vonala (íráskor)

Q-Bus: aszinkron olvasás (read)

- M beállítja a címvonalat (DAL) t_0 -ban. (+ propagációs és skew time)
- S beállítja SYNC-et t_1 -ben
- M felszabadítja az címnél a DAL vonalat, hogy később beállíthassa a DAL vonalat az adathoz is (címezett Slave-től fog olvasni)
- Ezt követi a 4-lépéses tranzakció, ahol DIN jelenti az igénylést t_2 -ben
- A Slave nyugtázza az igényt RPLY-vonalon t_3 -ban. (adat átvitel ekkor kezdődik)
- M válaszol erre, a DIN felengedésével t_4 -ben.
- S észreveszi ezt és t_5 -ben felszabadítja a RPLY, majd pedig DAL vonalat is.
- SYNC felszabadítása (t_6 -ban) a Master által

Q-Bus: aszinkron írás (write)

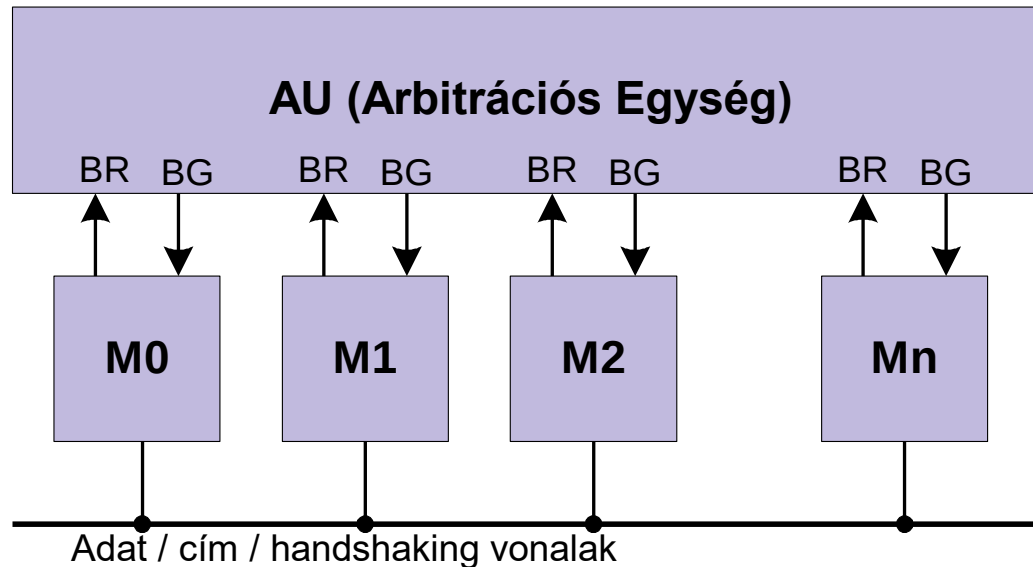

- M beállítja a címvonalat (DAL) t_0 -ban. (+ propagációs és skew time)
- M beállítja SYNC-et t_1 -ben
- Miután M felszabadítja az címnél a DAL vonalat, és már egyből beállítja a DAL vonalat az adathoz is (címezett Slave-nek fog írni)
- Ezt követi a 4-lépéses tranzakció, ahol DOUT jelenti az írási igényt t_2 -ben
- A Slave nyugtázza az igényt RPLY-vonalon t_3 -ban. (adat átvitel ekkor kezdődik a Slave felé)
- M válaszol erre, a DOUT felengedésével t_4 -ben.
- S észreveszi ezt és t_5 -ben felszabadítja a RPLY, és egyszerre a DAL vonalat is.
- Busz protokoll kérheti a Mastert hogy tartsa egy ideig a SYNC-t, majd felszabadítja (t_6 -ban)

Arbitráció

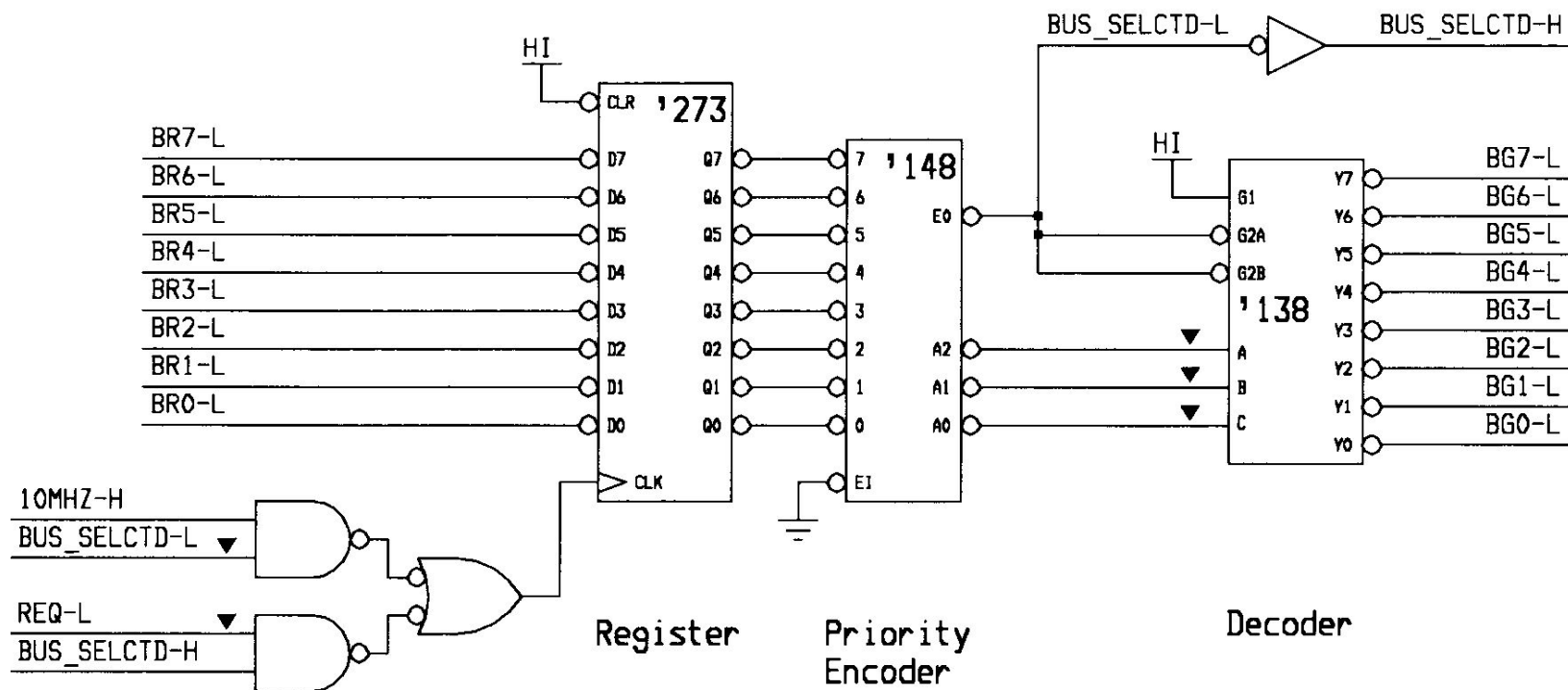
- Egy tetszőleges I/O művelet esetén (aszinkron v. szinkron buszos átvitel) több Master (commander) egység is meg akarja szerezni egyszerre a busz irányítását. Különböző előredefiniált algoritmusok segítségével egyértelműen azonosítható, hogy a „**versenyhelyzetben**” a következő átvitelt (a következő ciklusban) melyik Master fogja megvalósítani. Az **arbitrációs eljárás** egy **döntési folyamat (mechanizmus)**, amely az adatátvitellel párhuzamosan zajlik le, és még az aktuális adatátvitel befejezése előtt eldől, hogy melyik következő master adhat. A Mastereket M1...Mn-el jelöljük, a BR: Bus Request (busz kérése, igénylése) a Master által, míg a BG: Bus Grant (igénylés elfogadása, engedélyezés) jelet a központi AU: Arbitration Unit (arbitrációs egység) bocsátja ki.
- **Az arbitrációnak 3 típusa van:**
 - ☐ a.) párhuzamos,
 - ☐ b.) soros (daisy chain), és
 - ☐ c.) lekérdezéses (polling).

a.) Párhuzamos

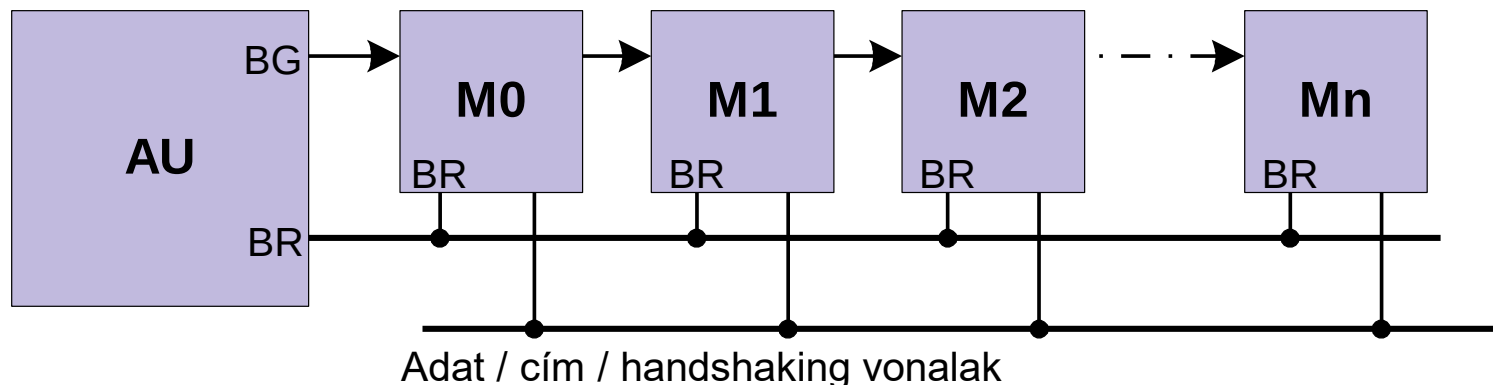
- Ez a leggyorsabb módszer, minden M_i -nek kitüntetett, egyenrangú kapcsolata van az AU-val (két vonalon: BG és BR-en). Az arbitráció lehet (i) *first asserted/first served (FIFO)*, vagy (ii) *round robin*, vagy (iii) *prioritásos alapú*. Ezek a módszerek többfajta lehetőséget biztosítanak mind egyszerű, mind pedig komplex esetben.
- Az AU vezérli a közös buszon az adatátvitelt. Az adat-cím-handshake vonalat a kijelölt master kezeli, az tranzakció befejeztével pedig kiadja ismét a BR-jelet. Hátránya, hogy drágább, mint a többi módszer (a párhuzamos ágak miatt minden M_i -hez 2 vonal kell), és az M_i -k száma korlátozott.

Példa: Párhuzamos arbitrációs rendszer

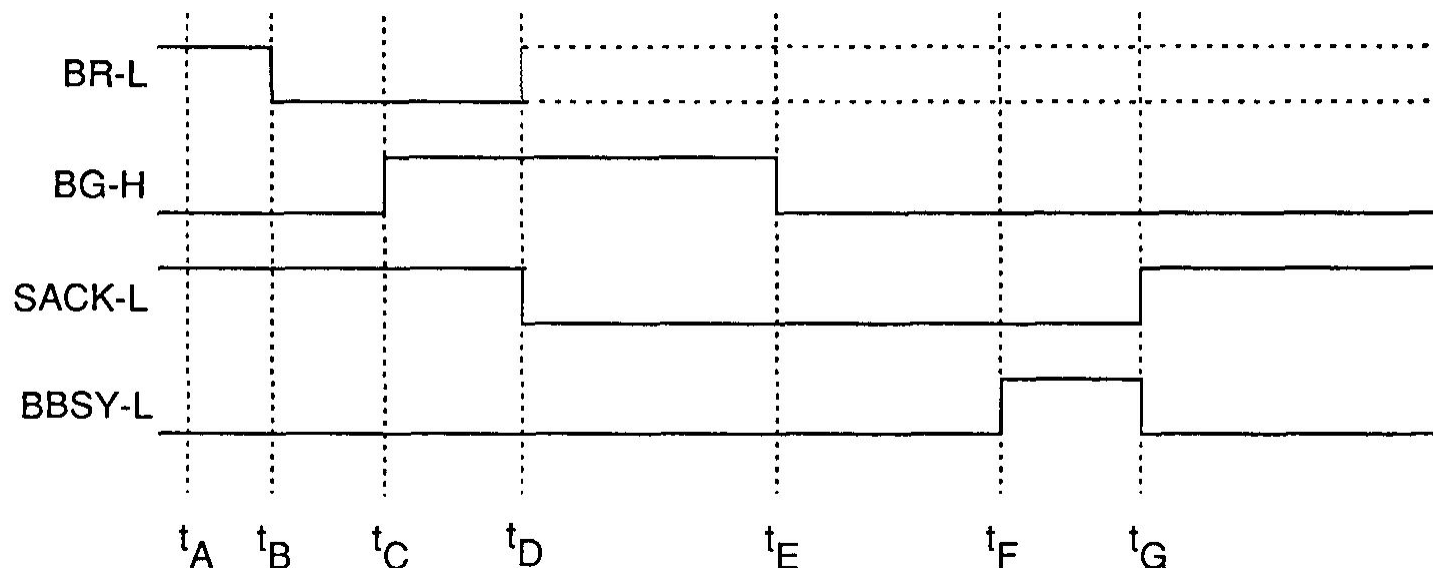
- 8 Master: egynek engedélyezi a busz használatát (BR→BG)
- Ha nincs Master, ami a tranzakciót irányítani tudná: **szinkron módban** 10 MHz-es órajellel működik. (10MHZ_H)
- Ha egy Master egység kezeli: **aszinkron handshaking mód** (REQ_L jel lefutó élére történik a szinkronizáció)
- '273: 8-bites Regiszter, '148: prioritásos 8→3 kódoló, '138: 3→8 dekóder

b.) Soros (daisy chain)

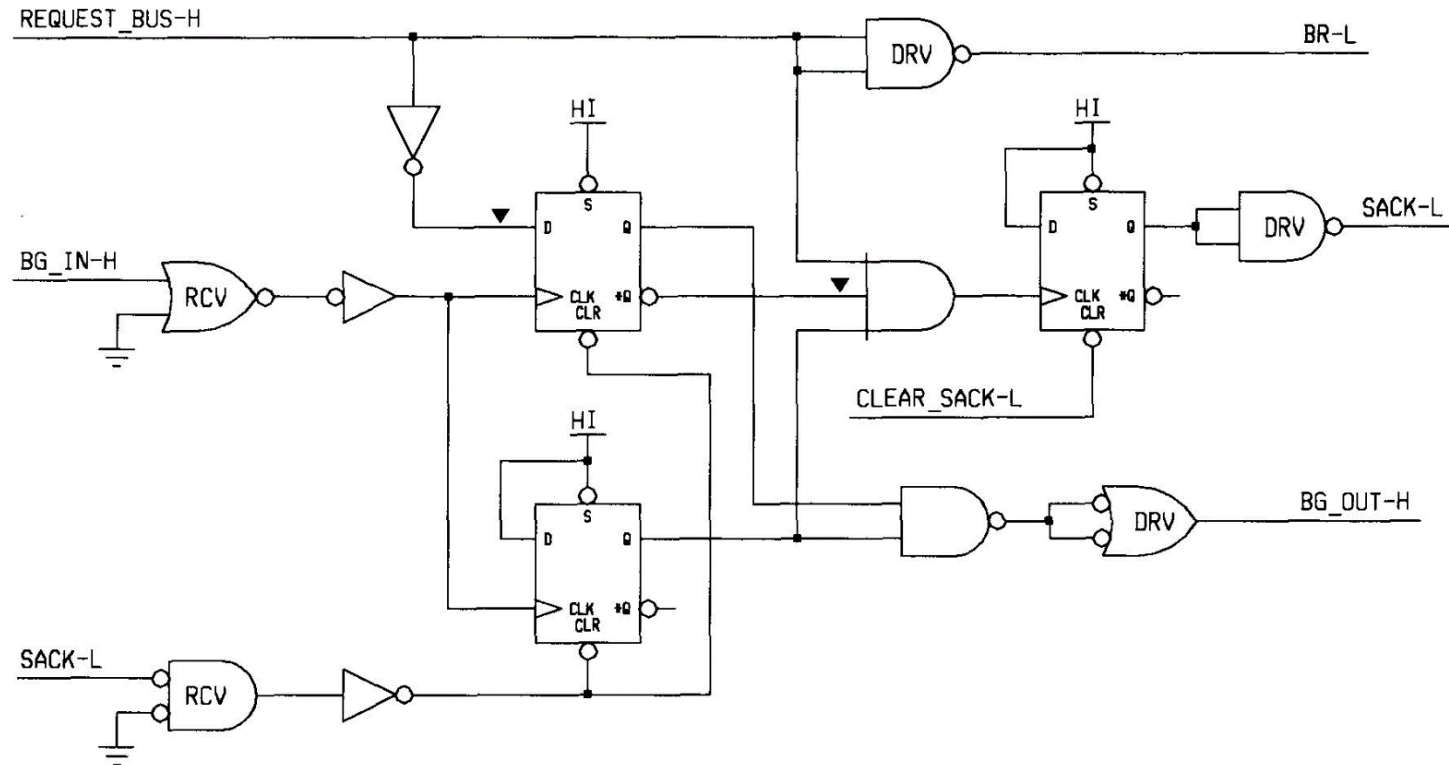
- A BG vonal sorosan van kötve, míg a BR vonal mindegyik M_i -hez csatlakozik. Az AU nem ismeri, hogy pontosan melyik M kívánja elérni a buszt, ezáltal az átvitel leegyszerűsödik: csupán azt tudja, hogy bizonyos ciklusonként BG-jelet kell kibocsátania. A soros csatlakozás miatt a legelső Master (M_0) rendelkezik a legnagyobb prioritással (*fizikai prioritás*), így ha ő igényelt, minden esetben megkapja a buszt.
- Bármennyi eszközt is sorba köthetünk, nincs felső korlátja. Hátránya, hogy az arbitrációs idő (ha a legutolsó M_i igényel és az előtte lévők nem) egyenes arányban van a sorba kapcsolt M_i -k számával.

Példa: UNIBUS - Soros arbitrációs rendszer

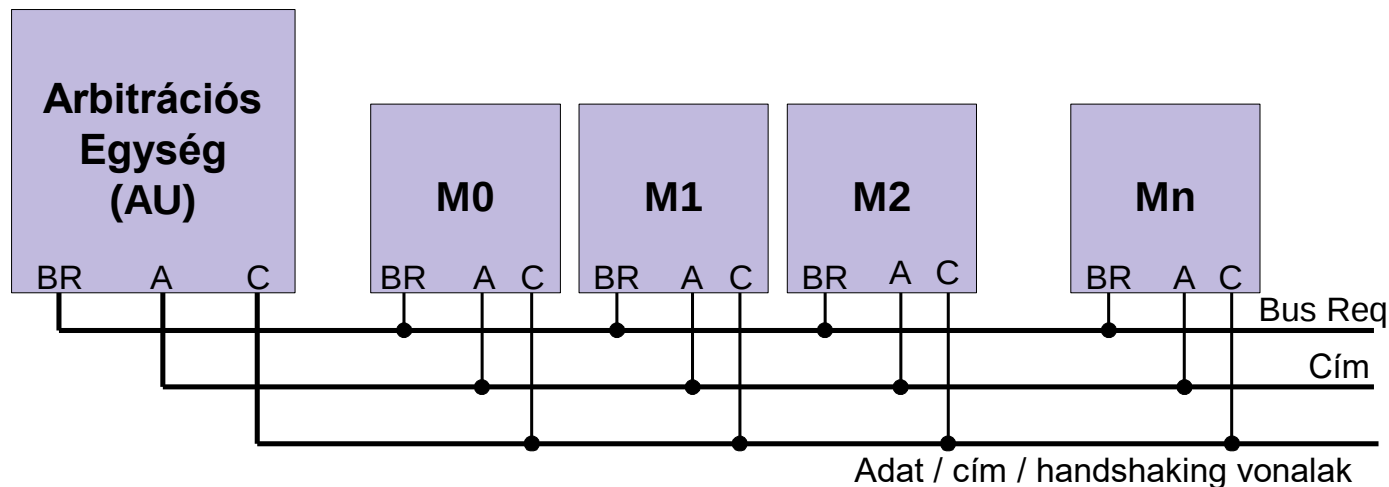
- Jelei: BR_L, BG_H, SACK_L (selection ack), BBSY_L (bus busy - foglalt)
- Lépései:
 - t_A : AU felismeri hogy egy új arbitrációs ciklusban vagyunk (SACK inaktív)
 - t_B : BR, Master igényel
 - t_C : AU nyugtázza a kérést, veszi az M igényét
 - t_D : BG jelet kap az M az AU-tól, SACK küldése
 - t_E : ha a tranzakció megtörtént, felengedi az AU a BG jelet
 - t_F : aktuális Master befejezi a ciklust, felengedi a BBSY jelet (következő Masternek adja át a döntési mechanizmusnak megfelelően, **sorban!**)
 - t_G : új busztranzakció kezdete a Master által (új ciklus)

Példa: UNIBUS - Soros arbitrációs rendszer felépítése

- Speciális kapuk
 - RCV: receiving bus singals
 - DRV: drive bus lines
- 3 db D-Flip-flop: BR_L, SACK_L, és BG_H vezérlőjelek tárolásához

c.) Lekérdezéses (polling)

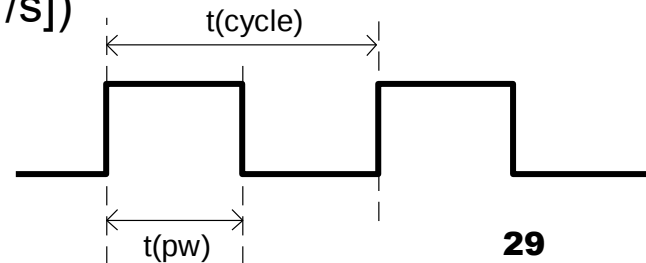
- Mindegyik Master egy közös BR buszon igényelhet, és az AU dönti el, hogy melyik Mastertől kapta a kérést. Annak a címét az *address* vonalra rakja. Minden ciklusban megnézi az igényléseket, és a legmagasabb prioritással rendelkezőt fogadja el. Itt is többféle prioritásos módszer megvalósítható: pl. (FIFO, round robin stb.).
- Hátránya, hogy nagyobb az időszükséglete a párhuzamosnál, így ritkábban alkalmazzák (pl: I/O kérések arbitrációjánál), segítségével a processzor egy program futtatásakor lekérheti az I/O eszközöket, megszakítást engedélyezhet.

2.) Szinkron busz protokollok

Szinkron busz protokollok

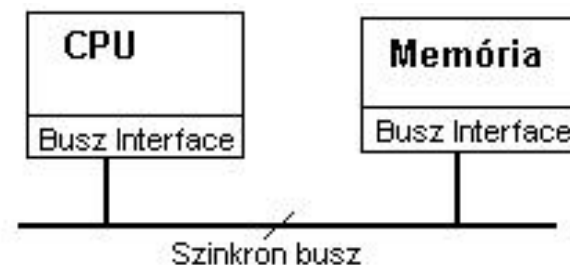
- Ebben az esetben a Master-Slave modulok **közös órajelet** (CLK-t): használnak. Itt a Master, mint Commander (kezdeményező), a Slave pedig (Responder) válaszol.
- *Előnye*: Tehát a műveleti időt az órajelciklus határozza meg. Mivel nincs szükség párbeszédre (pl. handshaking), gyorsabb lesz az aszinkron működésénél.
- *Hátránya*: Az órajelet mindig a leglassabb (legtávolabb lévő) egységhez kell igazítani.
- A digitális áramkörökben az események történésének sorrendje kritikus (megfelelő időzítés kell $\Rightarrow$ órajel vezérléssel)
- **Óra**: impulzusok sorozatát bocsátja ki, pontosan meghatározott szélességgel $[t(pw)]$, és időintervallummal.
- **Ciklus-idő** (clock-cycle): két egymást követő pulzus élei közötti időintervallum $[t(cycle)]$.
 - Példa: Órajel Frekvencia: $f=100\ 000\ 000$ [Hz] ($[1/s]$)
 - Ekkor $T=1/f=1 / 100\ 000\ 000 = 10$ [ns]
- Kristály-oszcillátor szolgáltatja ált. az órajelet.

Szinkron írási / olvasási ciklus

• Írási ciklus (pl. CPU→MEM)

időlépések

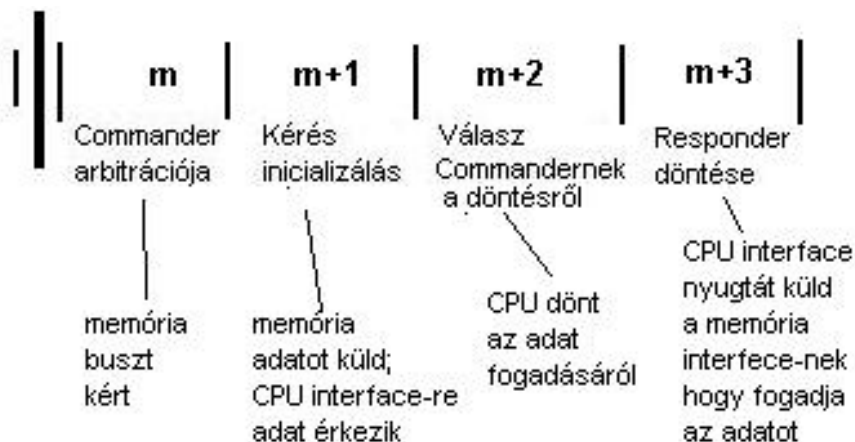

Szinkron adatátvitel 4 fő lépése:

1. Commander arbitrációja, kiválasztása
2. átvitel megkezdése (de még nem fogad)
3. válasz a kérésre, döntéshozás
4. nyugta, Responder veszi az adatot

• Olvasási ciklus (pl. MEM→CPU)

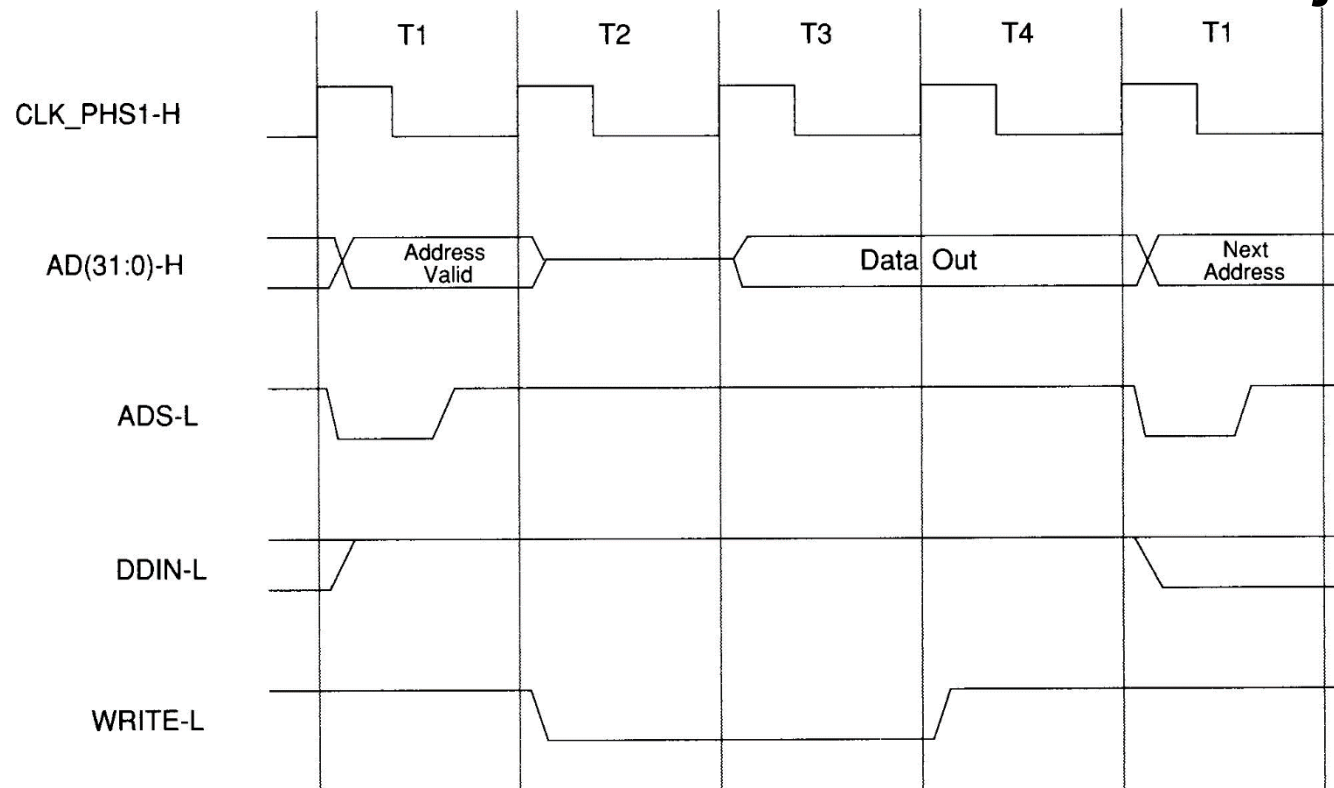
időlépések

Példák: Szinkron busz protokollok fajtáira

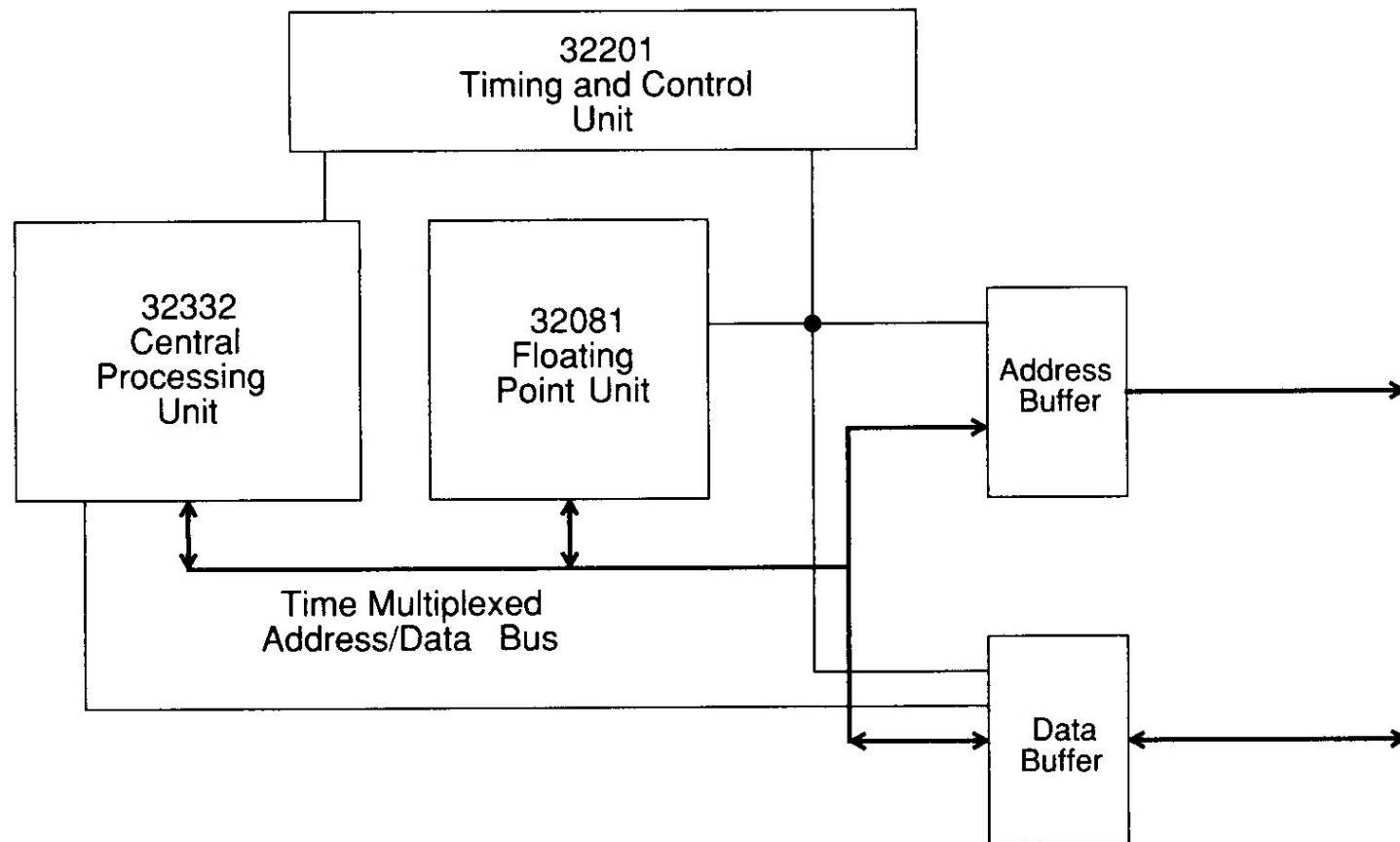
- 1.) **Általános célú busz**: CPU közvetlen vezérlése alatt áll (határozza meg a forrást ill. célt)
- 2.) **Motorola 68020**: nagyteljesítményű rendszer. Dinamikus buszméret. CLK-val szinkron kommunikáció. Ha a Slave rövid időn belül nem képes egy kérést kielégíteni, akkor a CPU automatikusan egy tétlen („idle”) állapotot, várakozó ciklust generál, amíg a Slave nem válaszol.
- 3.) **NS32332** buszrendszer: 32-bites szinkron rendszer. Idő-multiplex Addr/Data kommunikáció (IC lábszám csökkentése miatt).

Példa: NS32332 Busz írási tranzakciója

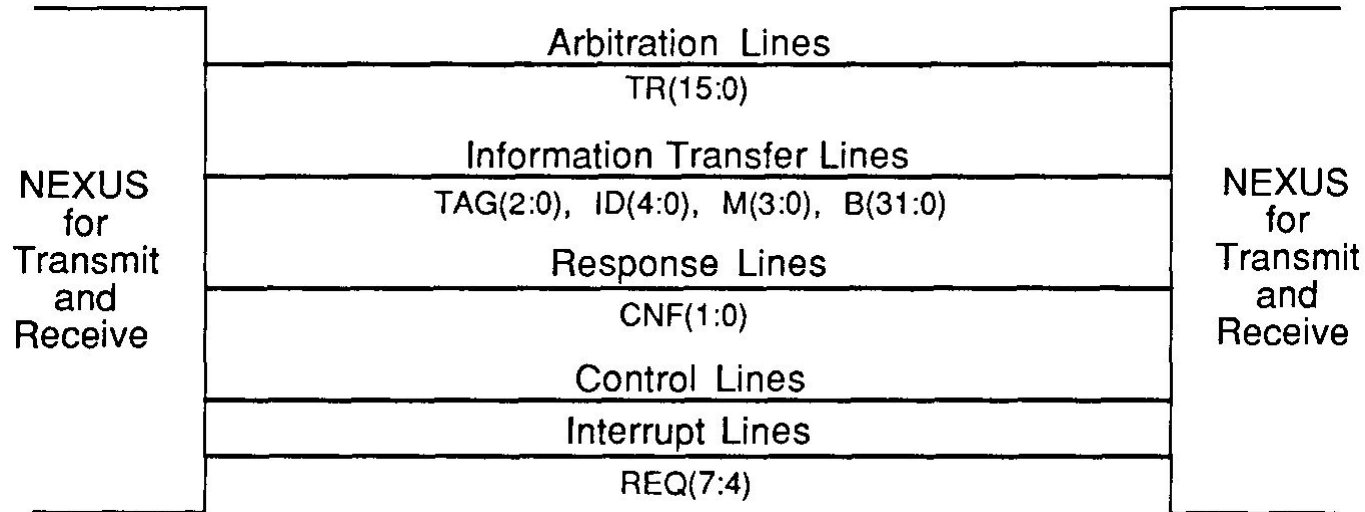
- AD (31:0)_H : 32-bites multiplexált cím/adat vonal (érvényes adat t_3 -ban)
- ADS_L: érvényes cím érkezését jelzi t_1 -ben
- WRITE_L: írás engedélyezés t_2 -ben
- CLK_PHS1_H: közös rendszer-órajel (felfutó élre)
- DDIN_L: adatátviteli irány
- Minimális tranzakcióhoz 4 ciklus szükséges (t_1 - t_4):

Példa: NS32332 Busz interfész

- 32-bites rendszer
- Idő-Multiplexált kommunikációhoz külön cím és adat bufferek kellene

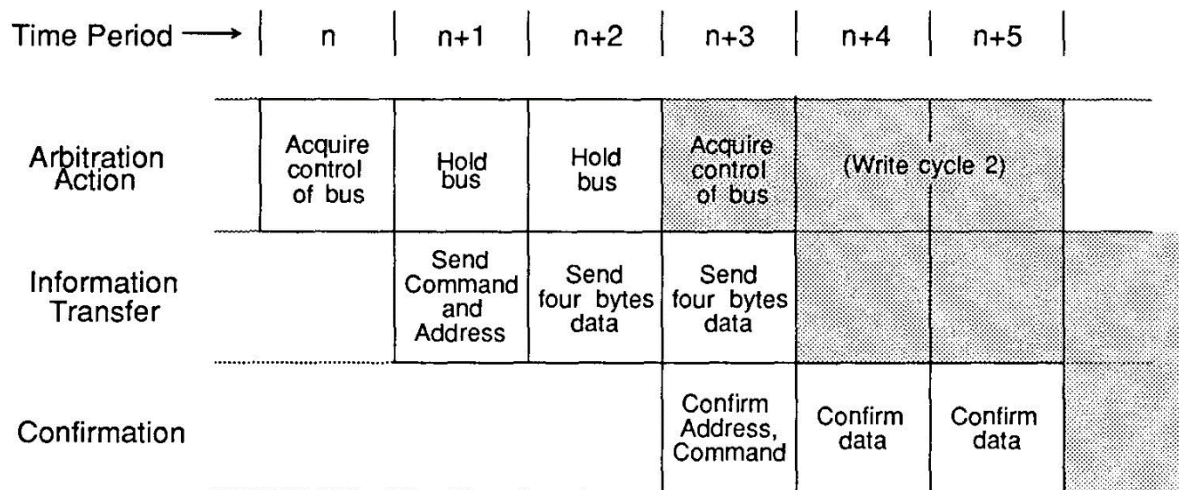
Példa 2.) Szinkron busz protokoll (SBI – VAX 11/780)

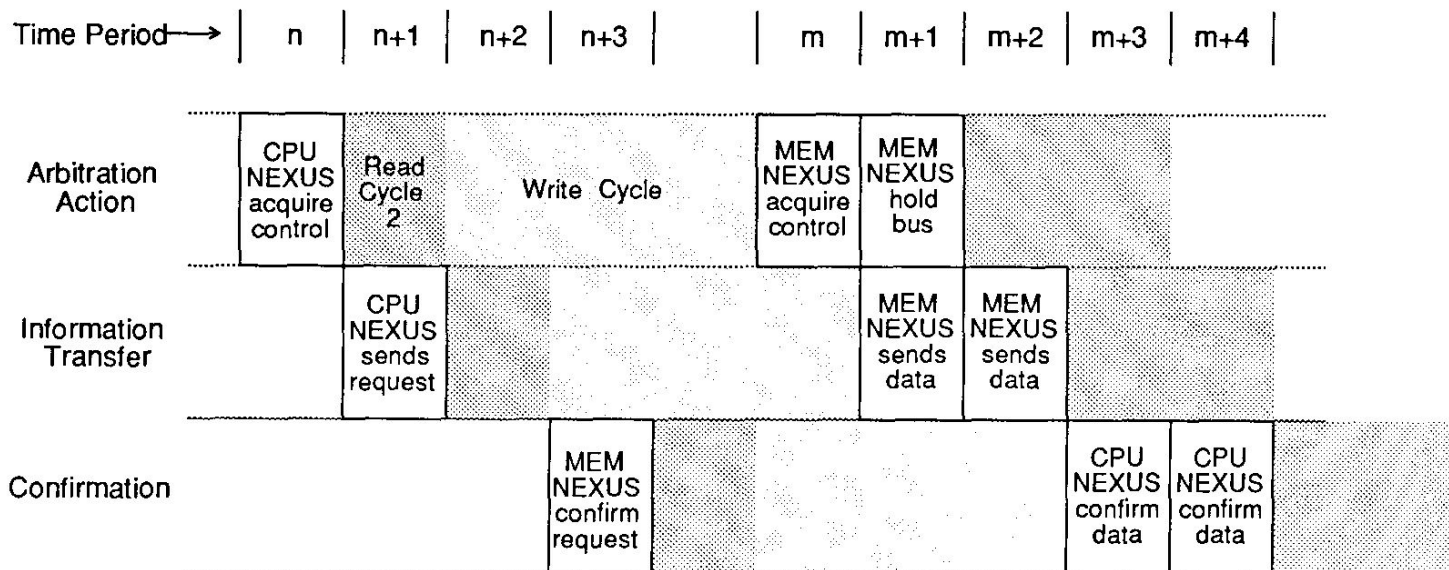
- TR<15:0>: arbitrációs vonal, 16 modult kezel
- B<31:0>: 32-bites busz (multiplexált AD)
- CNF<1:0>: Confirm – válasz, nyugta vonal
- Interrupt (megszakítás) / vezérlő vonal
- Information Transfer vonal: TAG, ID, M, B
- Írás: több mint egy ciklus ideig tart!

SBI – Szinkron busz protokoll „pipeline” tranzakciói

• Írási ciklus (8 byte)

• Olvasási ciklus (8 byte)

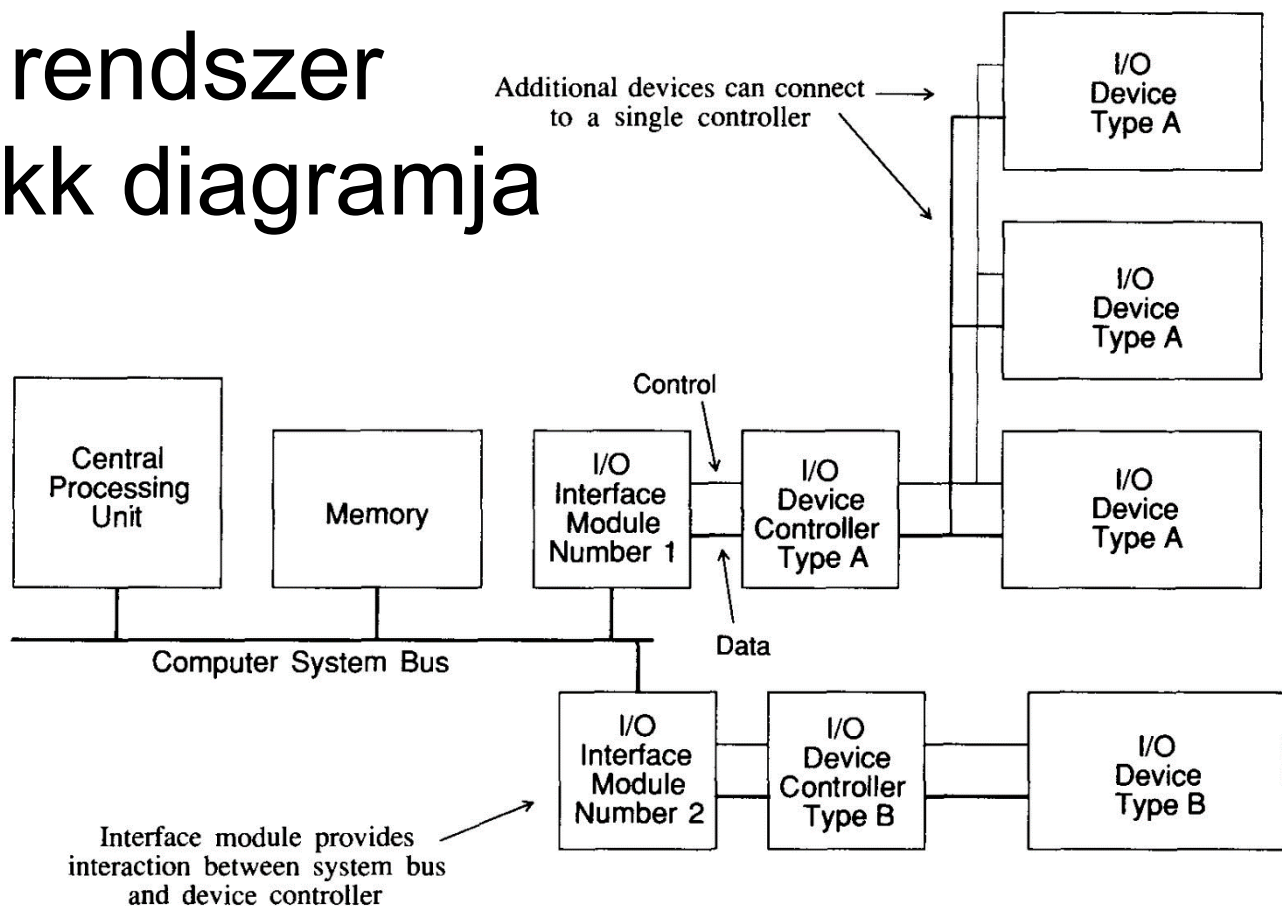

Adatmozgatás: I/O kommunikációs technikák

I/O adatátvitel típusai:

- Programozott I/O átvitel
- Megszakításos (interrupt) átvitel
- Direct Memory Access (DMA) - Közvetlen memória-hozzáféréssel rendelkező átvitel
- I/O processzoros átvitel

I/O Interfész rendszer általános blokk diagramja

Két fő részre osztható: 1. *rendszerbusz* (CPU, memória) 2. I/O eszközvezérlők a különböző típusú I/O eszközökkel tartják a kapcsolatot. A rendszerbuszt és az I/O eszközvezérlőket az I/O interfacek kapcsolják (illesztik) össze. Az eszközök gépi kódú utasításokkal (assembly) vezérelhetők. Egy új I/O eszközt (A v. B típusú) a megfelelő típusú eszközvezérlőbe kell bekötni.

1.) Programozott I/O átvitel (Polling)

- Legegyszerűbb technika
- De leginkább ez a módszer terheli a cpu-t (adatátvitel teljes ideje alatt) – lassú eszközök esetén
 - Teljes vezérlésért, adatmozgatásért felel
 - Pl. periféria állapotának ciklikus lekérdezés folyamatosan terheli
- Csak a cpu közbeiktatásával érheti el a periféria a memóriát
- Lehet Memory Mapped I/O: amikor a program és az I/O eszköz is ugyanazt a címtartományt használja („mappelés”)

2.) Megszakításos (interrupt) átvitel

- Megszakítással (interrupt) jelezhető a cpu-
által az I/O eszköz számára az adatátviteli
igény, illetve az adatátvitel befejeződése
- Megszakítás kérelem (interrupt request) –
IRQ szintek
 - Megszakítási vektorok (maszkolható
megszakítások – SW interrupt)

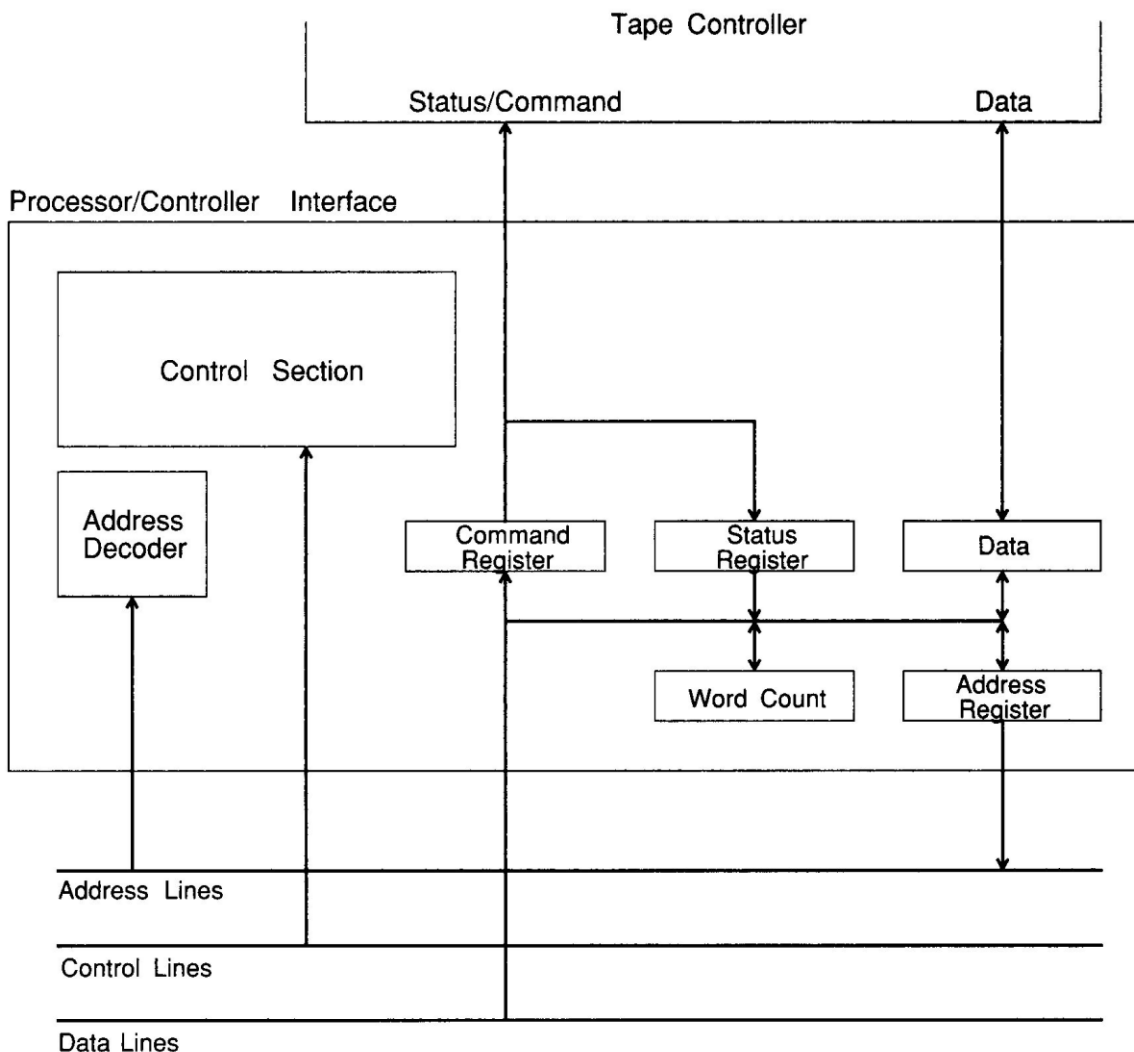
3.) Direct Memory Access (DMA)

- Közvetlen memória hozzáférés:
az I/O eszköz és memória közötti adatátvitelt a processzortól függetlenül egy DMA eszközvezérlő végzi.
- Cél a cpu tehermentesítése a tranzakció idejére
- Cpu feladatai csupán:
 - az átvitel előkészítése (kezdőcím és adat hossza),
 - minimális vezérlés: eszköz állapot vizsgálata (busy)
 - és a befejezett művelet hibátlanságának ellenőrzése (megszakításos alapú is egyben)
- Gyors módszer

4.) I/O processzor (I/O csatornák)

- A cpu átadja az I/O műveletet és a végrehajtáshoz szükséges összes adatot ez intelligens eszközvezérlőnek = I/O processzornak, amely teljesen önállóan szabályozza a tranzakciót
- Főleg a mainframek-re jellemző módszer
- Rendkívül gyors
- I/O csatornák: eszköz sebessége szerinti osztályozás

Példa: Szalagos egység interfész modulja DMA átvitellel

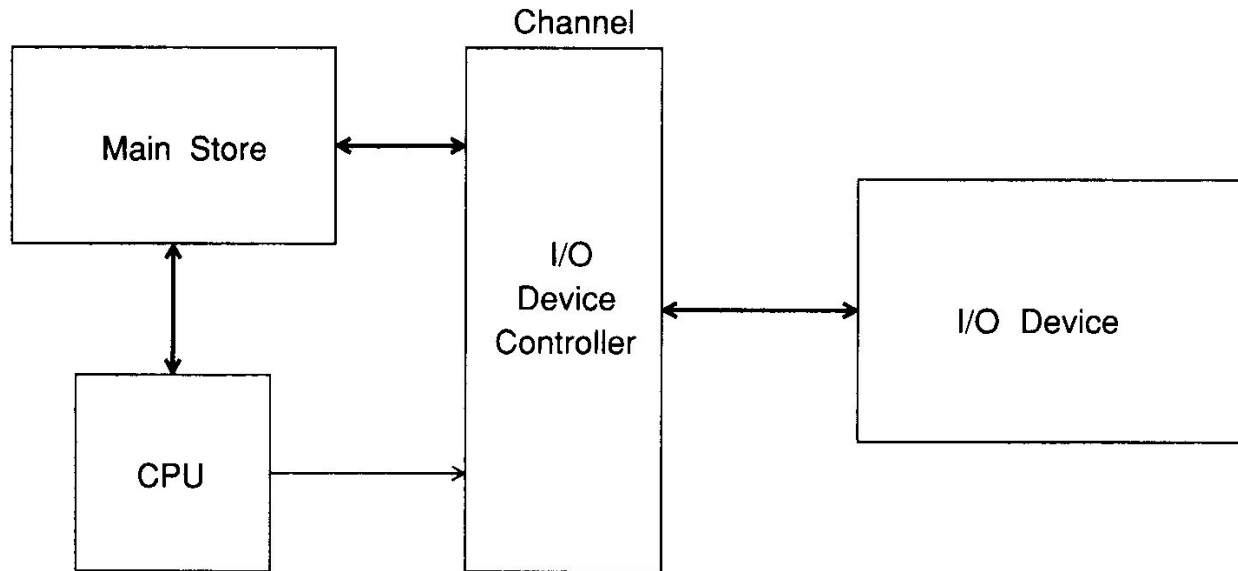
Komplex interfész:

a leggyakoribb és időigényesebb művelet a MEM↔periféria adatátvitel.

DMA: közvetlenül a MEM-val képes kommunikálni, tartalmazza:

- programozott I/O elemeit
- státusz regisztert
- parancs regisztert
- WC: word countert (számláló)
- AR: címregisztert

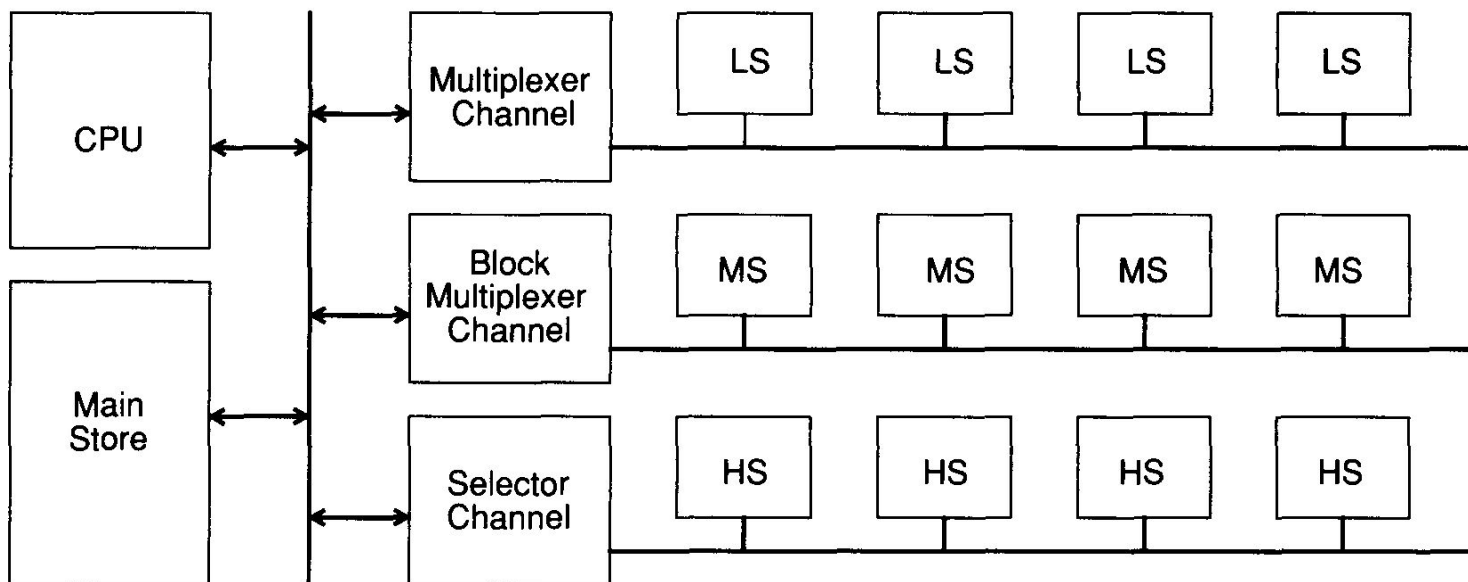
a.) I/O channel – I/O csatornák

- A cpu csak az eszközvezérlőn keresztül (közvetetten) érheti el a perifériát.
- Channel = I/O Device Controller: általános célú processzáló elem.
- Channel feladata:
 - Konverzió
 - Adatmozgatás
 - Hibaellenőrzés és kezelés

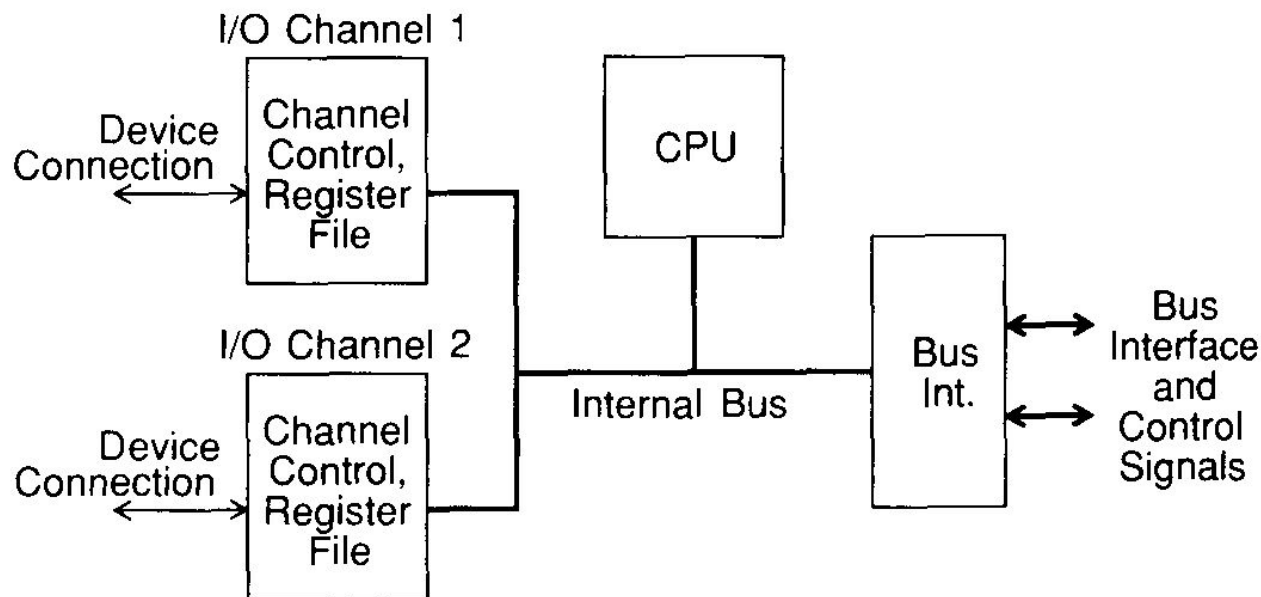
Példa: I/O channel - csatornák

- I/O csatornák típusai (sebességük szerinti kategóriákat képeznek):
 - Multiplexeres: LS (lassú)
 - Blokkos: MS (közepesen gyors)
 - Selector channel: HS (nagysebességű)

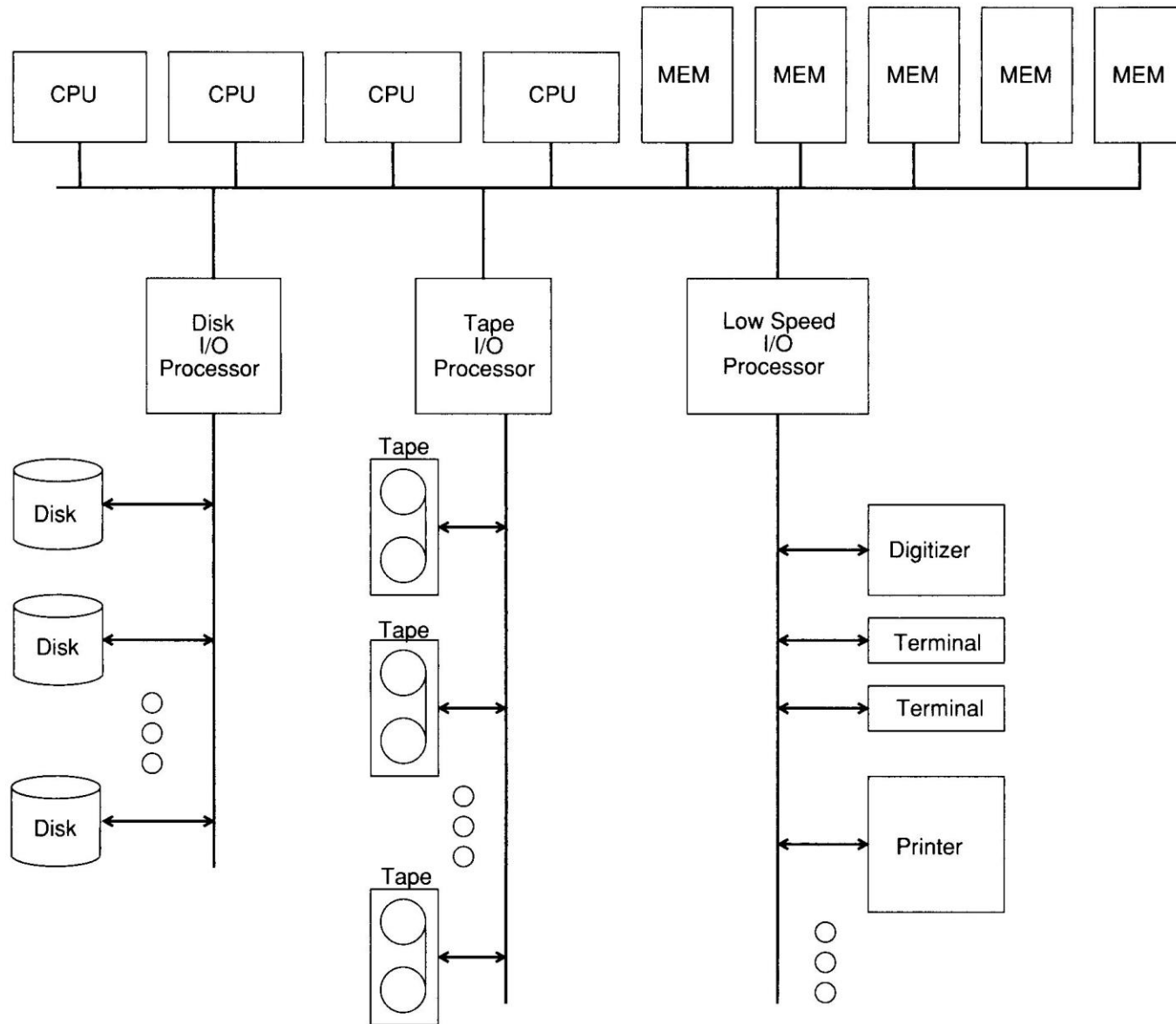
LS = Low Speed device
MS = Medium Speed device
HS = High Speed device

b.) I/O Processzorok (IOP)

- IOP: Intelligens eszközvezérlők.
- Saját, dedikált funkciókkal rendelkeznek (vezérlés és interfészt biztosít más rendszerekkel – különböző sebességen)
- Példa: SCSI rendszer is egy IOP

Példa: több I/O-processzoros eszköz

PCI busz

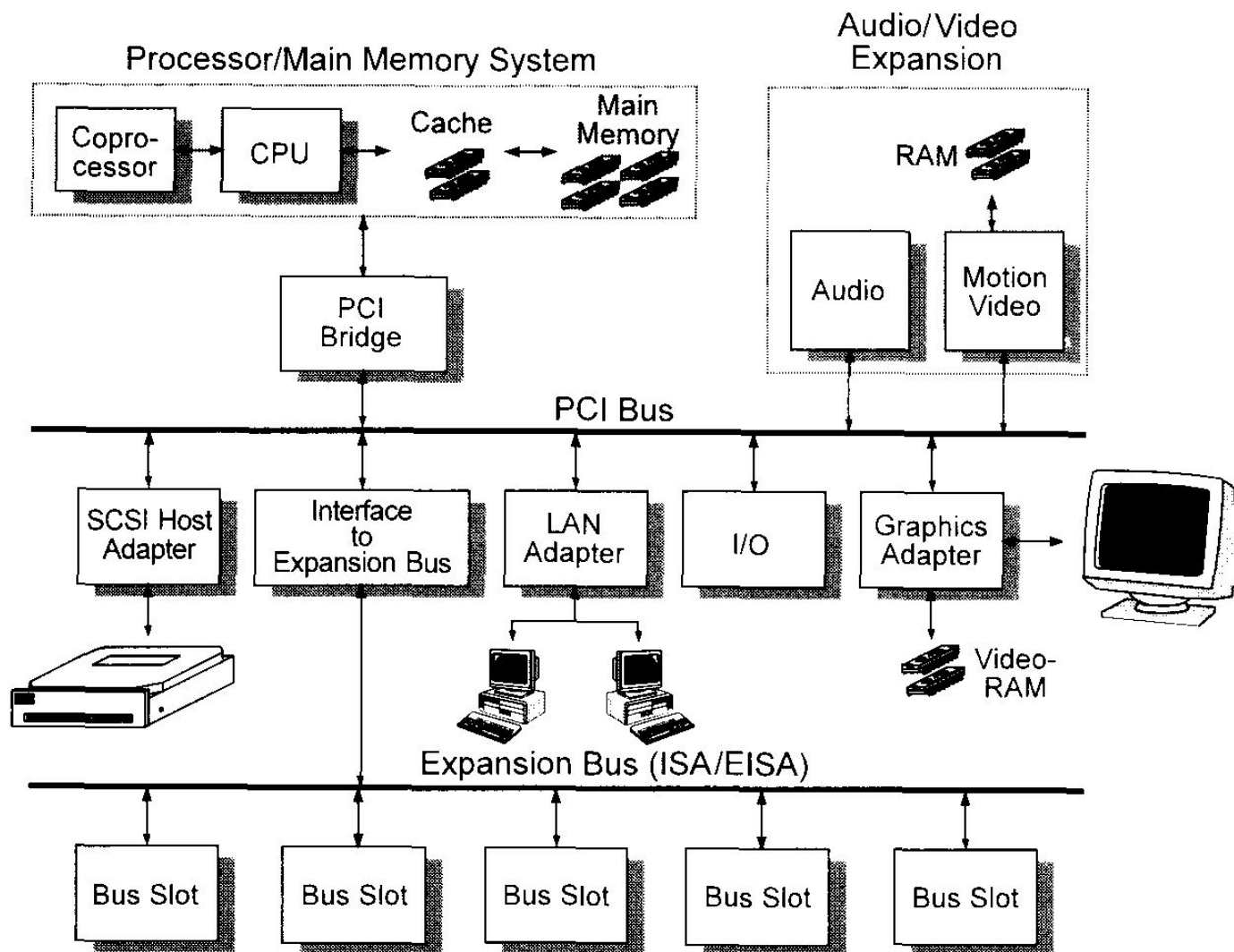
PCI busz

- **PCI= Peripheral Component Interconnect.** újszerű, a korábbiaktól önálló szabvány (ver 2.1): 33MHz-es órajel támogatás. Többprocesszoros rendszereket is támogat.
- Kapcsolatot a processzor és a PCI sín között egy PCI HOST BRIDGE biztosítja. Támogatja a többprocesszoros rendszereket, kompatibilis az ISA, EISA, MCA régebbi rendszerekkel. A PCI csatlakozóhelyekre speciális intelligens kártyák helyezhetők, amelyek képesek önálló adatátvitelt végrehajtani a processzor tehermentesítése céljából, így gyorsabb működés érhető el. (3.3 – 5V szabvány).
- Csatlakoztatható eszközök: SCSI-, hálózati-, hang-, videó-kártya./ Konfigurálása szoftveres úton, a BIOS-on keresztül történik. / Arbitrációs mechanizmust és **szinkron** protokollt használ.

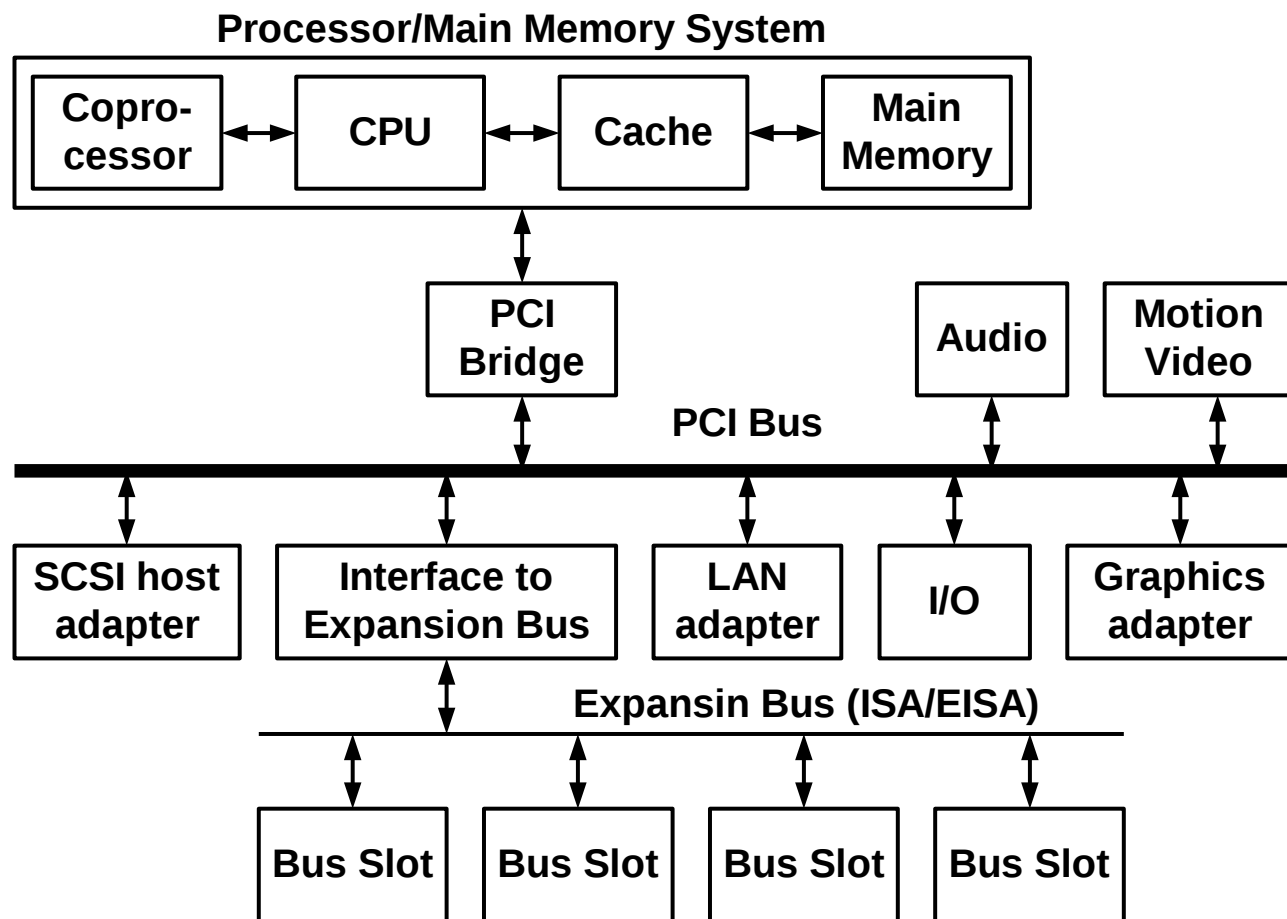
PCI busrendszer tulajdonságai:

- A PCI 32 bites **multiplexált** adat/cím jeleket alkalmaz
 - Maximális átviteli sebessége (4-es „burst-onként” - löketszerűen) 133Mbyte/sec (= 4 byte*33MHz).
- (64 bites változata is létezik, főleg szerverekben alkalmazzák).
 - Ekkor a maximális átviteli sebessége 266Mbyte/sec
- Régebbi alaplapon az ISA ill. AGP bővítőhelyek mellett általában 3-4 PCI slot is található volt.
- A külső környezeti zavarok, zaj elkerülése végett, a PCI elemeket rövid úton kell összekötni, így a PCI jelek egy oldalán vannak kivezelve (PCI Speedway), sok földelést használva.
- Saját POST (Power On Self Test) önellenőrző kóddal is rendelkezik, a hibák felderítése végett, ami a számítógép bekapcsolásakor inicializálódik.

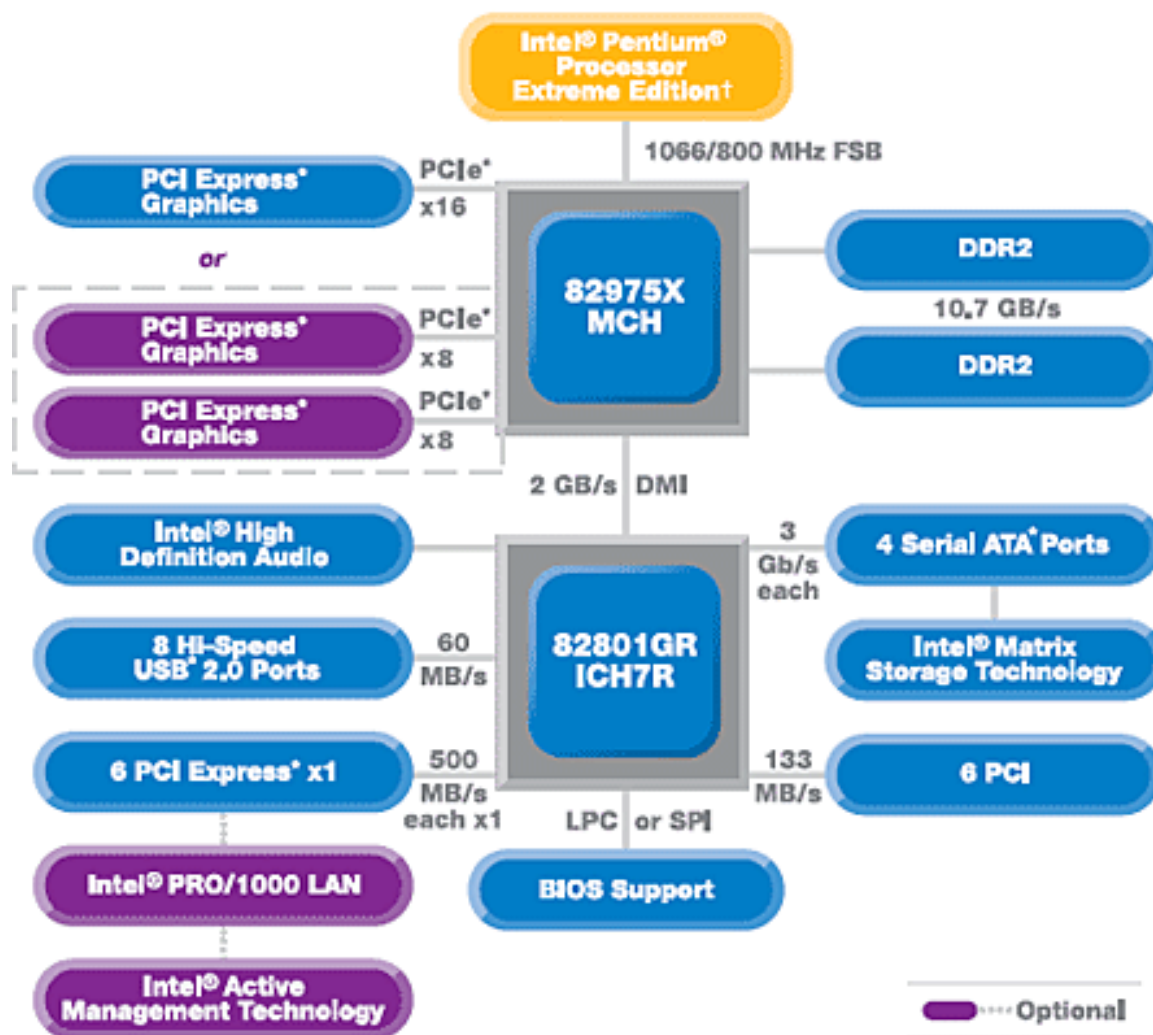
Példa: PCI buszos számítógép

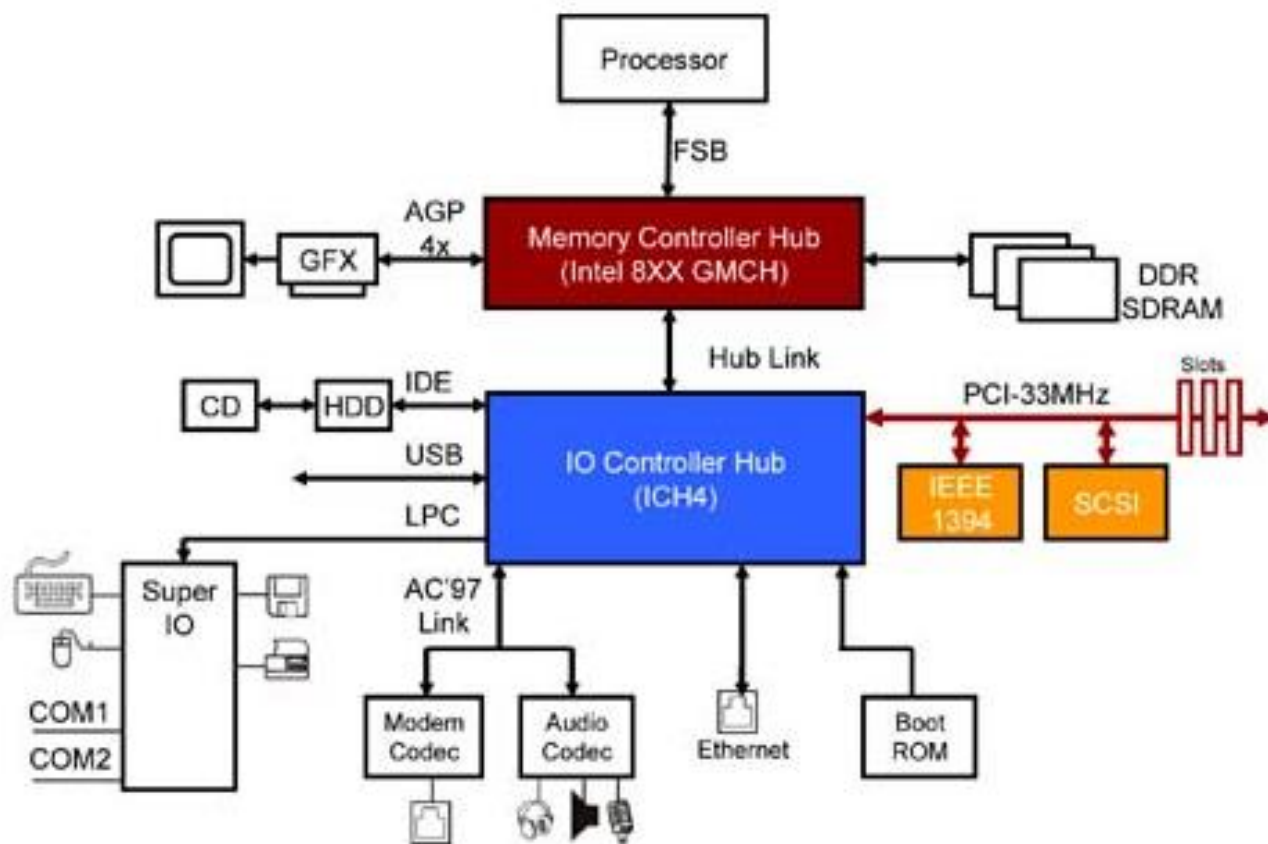
Példa: PCI busz rendszer általános blokkdiagramja

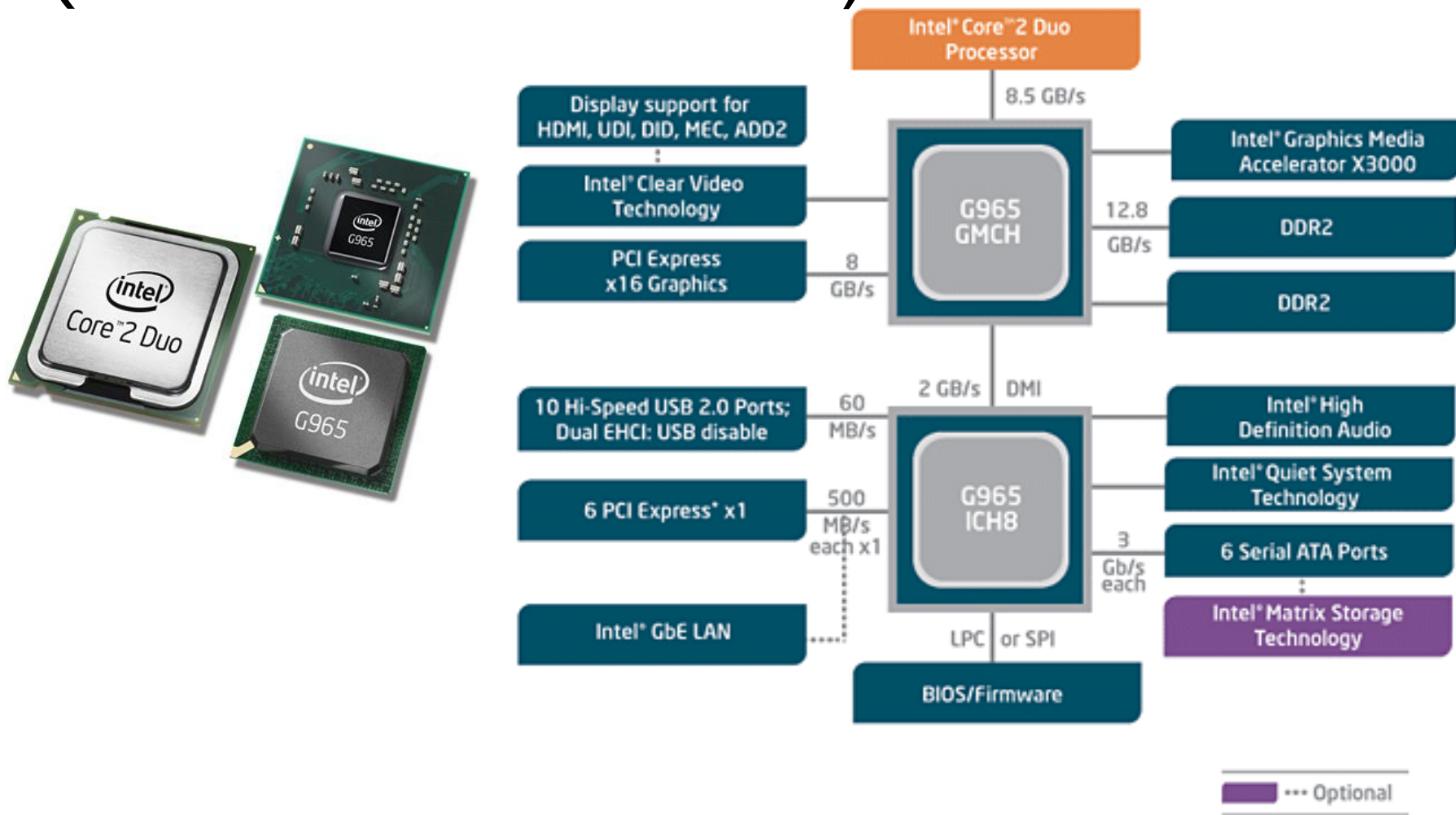
Példa: Korábbi PCI chipset (Intel ICH7R – déli híd)

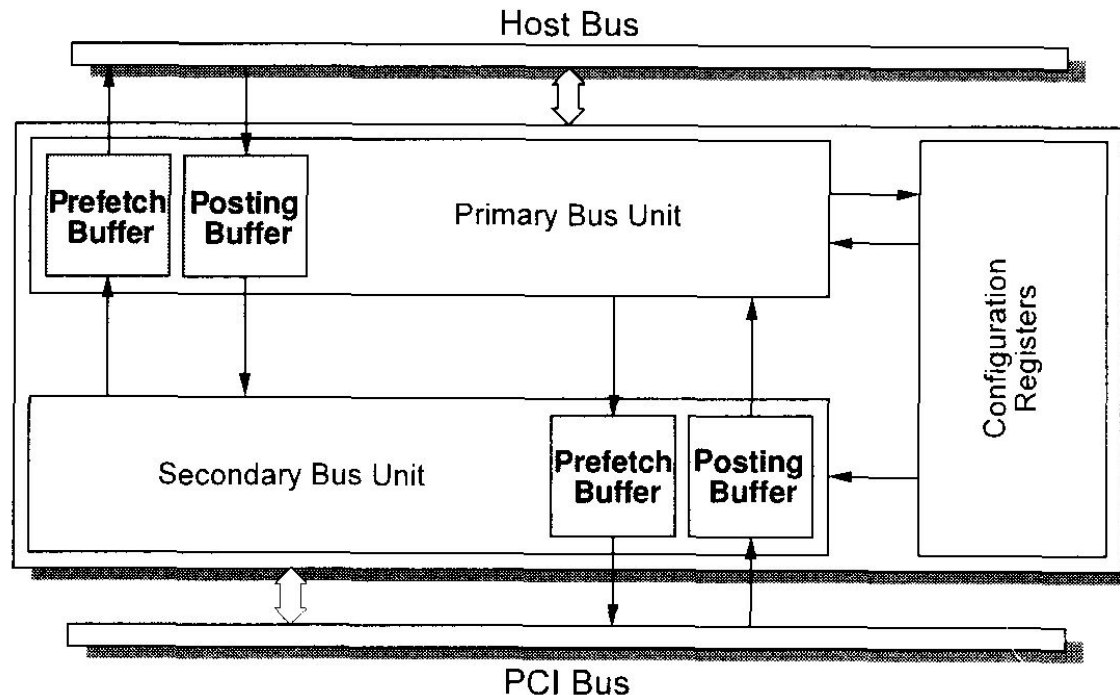
Példa: 33MHz-es PCI busz alapú platform

Példa: Újgenerációs PCI chipset (Intel ICH8 – déli híd)

PCI Bridge (CPU – PCI)

- A PCI BRIDGE a PCI buszt köti össze a rendszerbusszal (CPU LOCAL BUS –al és MEMORY BUS –al egyben), tehát a HOST busszal. A konfigurációs regiszter a PCI BRIDGE részét képezi.
- A Host busz kapcsolódik az elsődleges busz egységhez, amelyben (Read) Prefetch és (Write) Posting bufferek találhatóak. Ez az egység közvetlenül is tud kommunikálni a másodlagos buszegységgel, amely a PCI buszhoz kapcsolódik. De a két egység megcímezhető a konfigurációs regiszteren keresztül is (szoftveres és regiszteres konfiguráció).

PCI busz jelei #1

A csatlakozó 188 lábú, oldalanként 94-94 lábbal. Sok GND található a zavarások elkerülése végett. A tápról jön 12V, 5V, 3.3V-os jel is.

- **CLK:** (Clock) PCI busz órajele (0-20-33MHz)
- **AD0-AD31:** (AD: Address/Data) multiplexált cím/adat vezetékek 32 bites üzemmódban (ahol AD00-AD07 byte-címzés esetén az LSB, míg AD24-AD31 byte-címzés esetén az MSB-t jelöli).
- **AD32-AD63:** 64 bites üzemmódban
- **IRDY:** (Initiator Ready) adatok olvasásakor (negált jel)
- **TRDY:** (Target Ready): adat írásakor (negált jel)
- **DEVSEL:** (Device Select) ez egy nyugtajel, a target ezzel nyugtázza, hogy a címet dekódolta
- **IDSEL:** a Chip Selectnek felel meg, adatírás vagy konfiguráció során lehet hozzáférni a chip-hez
- **STOP:** az adatforgalom megszakítását jelzi a target-nek
- **FRAME:** adatátviteli ciklus jelzése (negált jel)

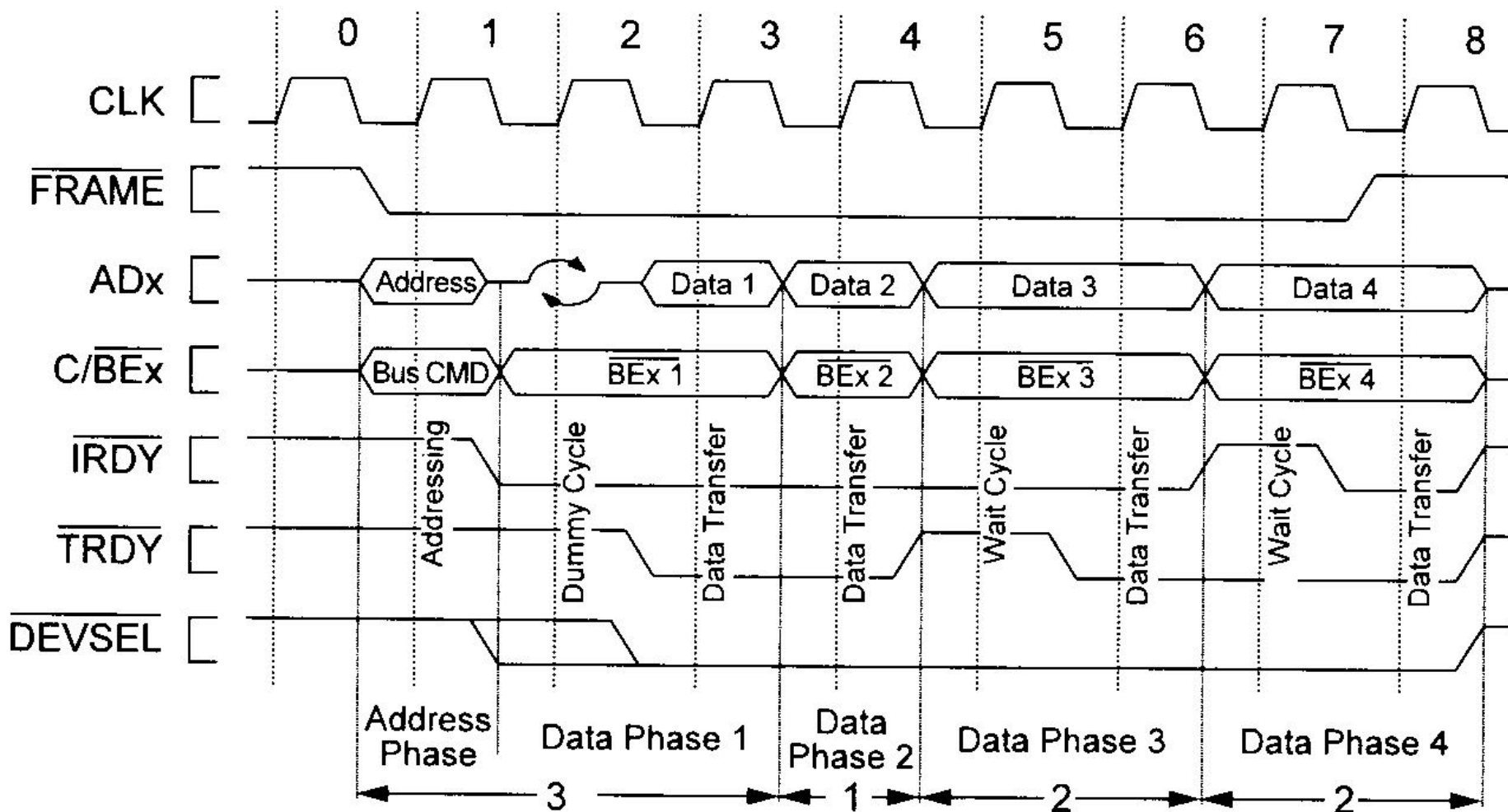
PCI busz jelei #2

- **PAR:** (Parity) adatok és címek paritás ellenőrzése
- **C/BE3 – C/BE0:** (Command & Byte Enable) egy-egy jel egy byte-ot foglal magába. Megmutatja, hogy melyik byte tartalmaz érvényes adatot, ill. írunk, vagy olvasunk-e.
- **PERR – SERR:** (Parity error ill System error) hibajelek
- **INTA – INTD:** megszakításjelek (felfutó élre vezéreltek)
- **REQ:** (Request) sínhozzárendelés a kéréshez
- **GNT:** (Grant) sínhozzárendelés engedélyezéshez
- **TCK, TDI, TDO, TRST:** (Test Clock, Test Data in, Test Data Out, Test Reset) PCI sín tesztelésének jelei (JTAG-hez)
- **RST:** (Reset) regiszterek tartalmának törlése, és a PCI jeleinek kiinduló helyzetbe állítása

PCI írási/olvasási tranzakciók

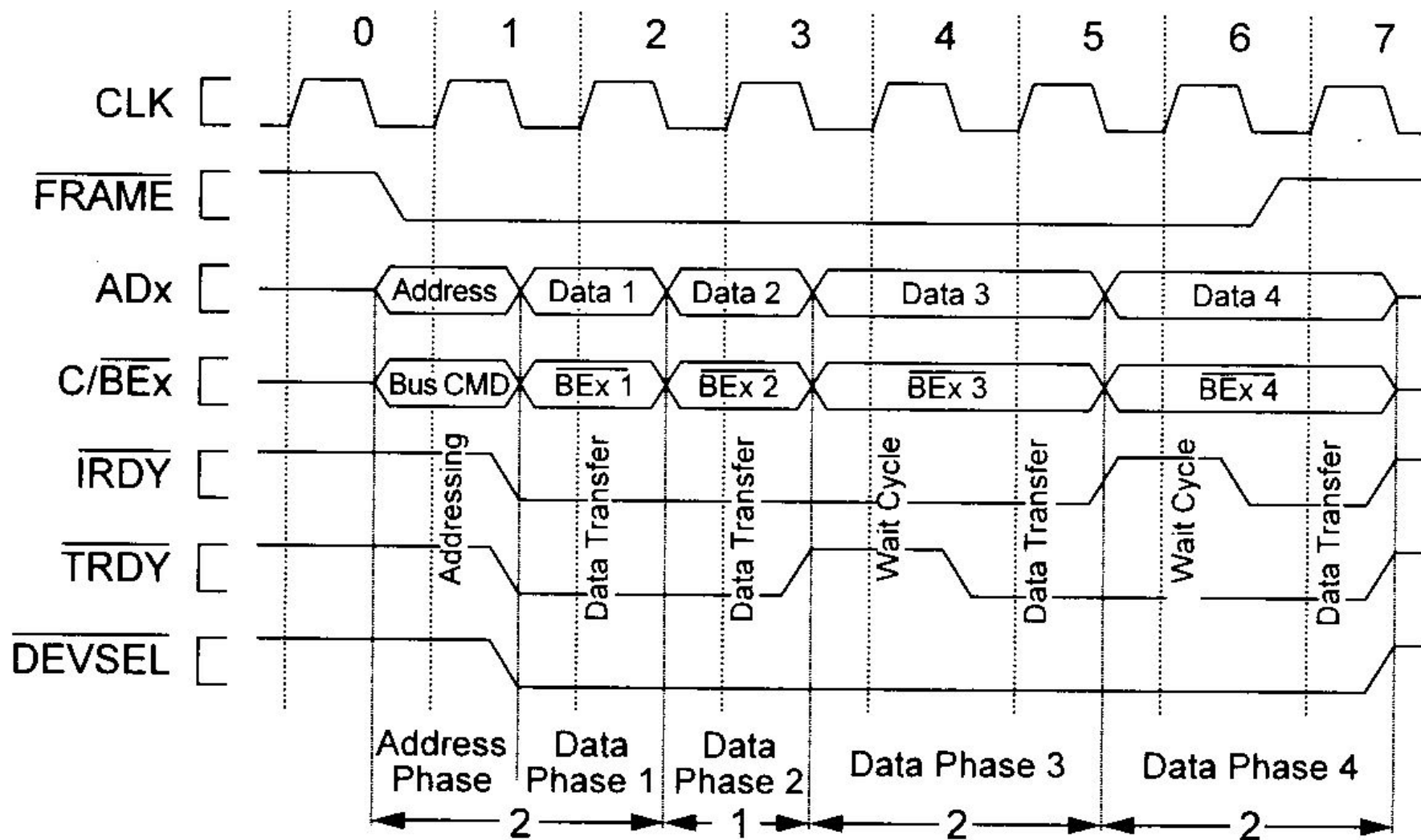
- **Burst:** „*löketszerűen*” egyszerre több adatot szeretnénk kiolvasni. 1 cím kiadása után 4 adat jön (4-es burst). A címzési fázis utáni első órajelciklusban az átvitel irányát módosítani kell, a közös multiplexált ADDR/DATA busz miatt. Olvasásnál ezért van szükség egy üres ciklusra (Dummy). Például: olvasásnál 3-x-x-x, vagy írásnál 2-x-x-x
- Miután az arbitráció során az egység sikeresen megkapta a vezérlést, a FRAME jellel inicializáljuk az adatátviteli folyamatot. Olvasásnál a címzés egy ciklus idejű, miután egy üres ciklus jön, majd az első adat megérkezéséhez szükséges ciklus (Esetünkben az első fázis 3 ciklus idejű: címzés + üres ciklus(ok)+TRDY adat). Az IRDY jel majd a TRDY jel alacsony jelszintre váltása után kezdődhet meg az adatok továbbítása *löketszerűen*, egymás után x-x-x ciklusonként.
- Olvasásnál: pl. 3-1-2-2= 3 órajelciklust vár az első adatig, utána 1-2-2 ciklusonként jönnek az adatok (közben wait ciklusok lehetnek!)
- Írásnál nincs üres (dummy) ciklus, a cím kiadása után egyből mennek az adatok 2-1-2-2 ciklusonként, az optimum 2-1-1-1)

PCI olvasási ciklus (3-1-2-2 burst)

* Optimális a 3-1-1-1 lenne.

PCI írási ciklus (2-1-2-2 burst)

* Optimális a 2-1-1-1 lenne.

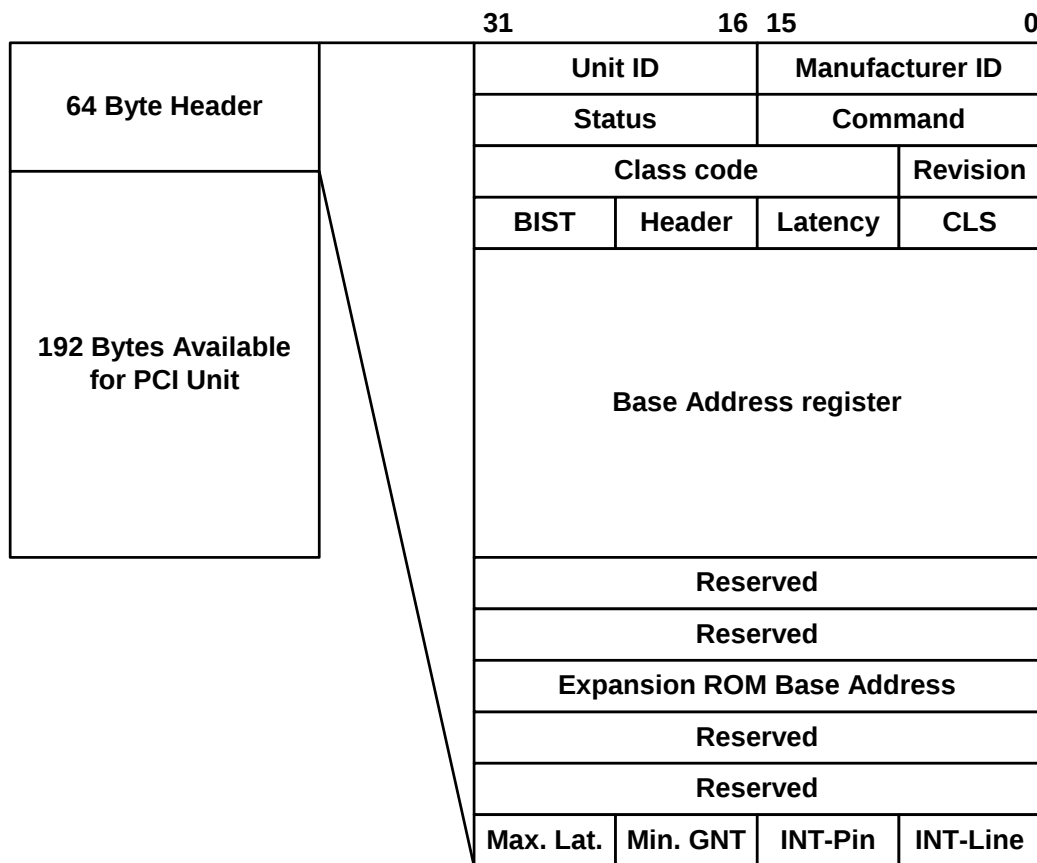
PCI átviteli módok

- Lehetséges busz arbitrációk:
 - ☐ Párhuzamos
 - ☐ Rejtett
 - ☐ Nem definiált algoritmus
- DMA
 - ☐ 4-es Burst átvitel (löketszerűen) írás / olvasásnál
- Interrupts (megszakítások)
 - ☐ INTA# aktiválása
 - ☐ Data: megszakítás vektor

PCI busz ciklusok

- INTA bitsorozat (0000)
- Speciális ciklus (0001)
- I/O read (olvasás) (0010)
- I/O write (írás) (0011)
- memory read access (0110)
- memory write access (0111)
- configuration read access (1010)
- configuration write access (1011)
- memory multiple read access (1100)
- dual addressing cycle (1101)
- line memory read access (1110)
- memory write access with invalidation (1111)

PCI Konfigurációs címtartomány

- Keret összesen 256 byte, amiből
 - 64 byte fejrész
 - 192 byte elérhető rész
- Gyártó ID
 - lefoglalva PCI SIG (PCI szabványcsaládért felelős érdekszövetség) által
- Egység ID, revision
 - Egység azonosítására
- Osztály (class) kód
 - PCI egység típusa

Státusz és Parancs Regiszterek jelei

■ Status:

- ☐ PER: Parity error
- ☐ SER: System error
- ☐ MAB: Master abort
- ☐ TAB: Target abort received
- ☐ STA: Target abort signaled
- ☐ DEVTIM: DEVSEL timing
 - 00=fast 01=medium
10=slow 11=reserved
- ☐ DP: Data parity error
- ☐ FBB: Fast back-to-back cycles supported/unsupported

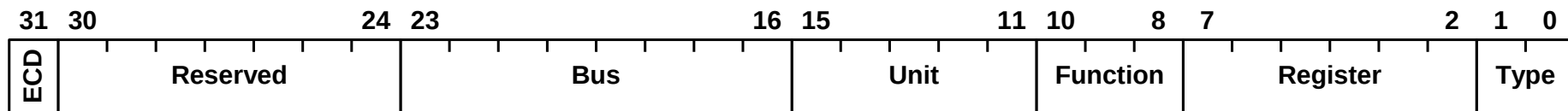
■ Command:

- ☐ BEE: Fast back-to-back cycles (Back-to-Back Enable)
- ☐ SEE: SERR Enable
- ☐ WC: Wait cycle control
- ☐ PER: Parity error (Parity Error Response)
- ☐ VPS: VGA palette snoop
- ☐ MWI: Memory write access with invalidation
- ☐ SC: Special cycle
- ☐ BM: Busmaster
- ☐ MAR: Activate/deactivate Memory address area
- ☐ IOR: Activate/deactivate I/O address area

Konfigurációs címtartomány elérési módszerei

■ Konfigurációs Módszer #1

- CONFIG-ADDRESS (0cf8h) és CONFIG-DATA (0cfch) regiszterek az I/O tartományon definiáltak

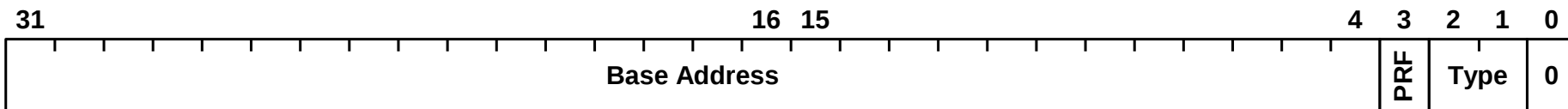

■ Konfigurációs Módszer #2 (PC-s rendszereknél)

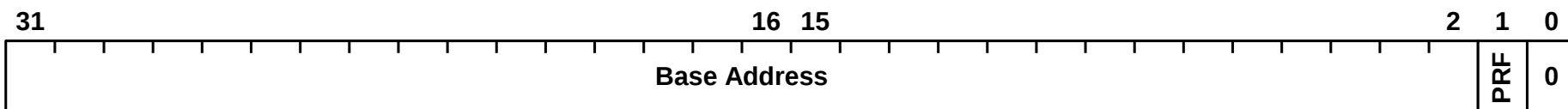
- 4k I/O címtartomány 'c000h – cfffh' között

Báziscím regiszterek

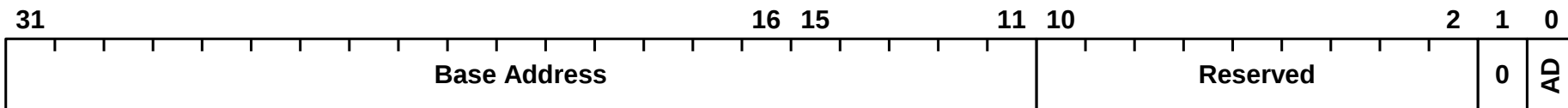
For Memory Address Space

For I/O Address Space

For Expansion ROM Address Space

- PRF: Prefetching nem lehetséges/prefetching lehetséges
- Type: pozíció típusa
 - 00=any 32-bites cím, 01=kevesebb mint 1M, 10=bármely 64-bit cím, 11=foglalt (fenntartott)
- AD: cím dekódolása és kiterjesztése ROM inaktivált/aktivált állapotában

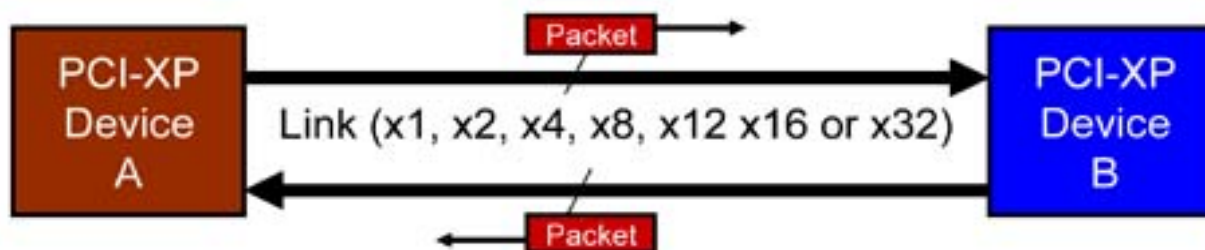
PCI-Express busz

Kapcsolódó segédanyag:

[Addison.Wesley.PCI.Express.System.Architecture.eBook.chm](#)

PCI-Express Busz

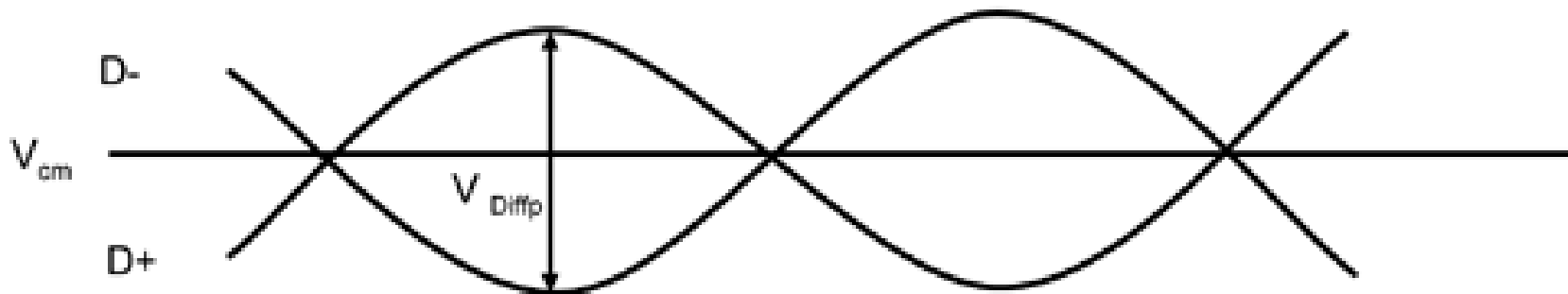
- Nagyteljesítményű, nagysebességű, P2P: pont-pont kapcsolati protokoll
- Duális simplex (egy-egyirányú) kommunikációt biztosít
 - x1, x2, x4, x8, x12, x16 or x32 link

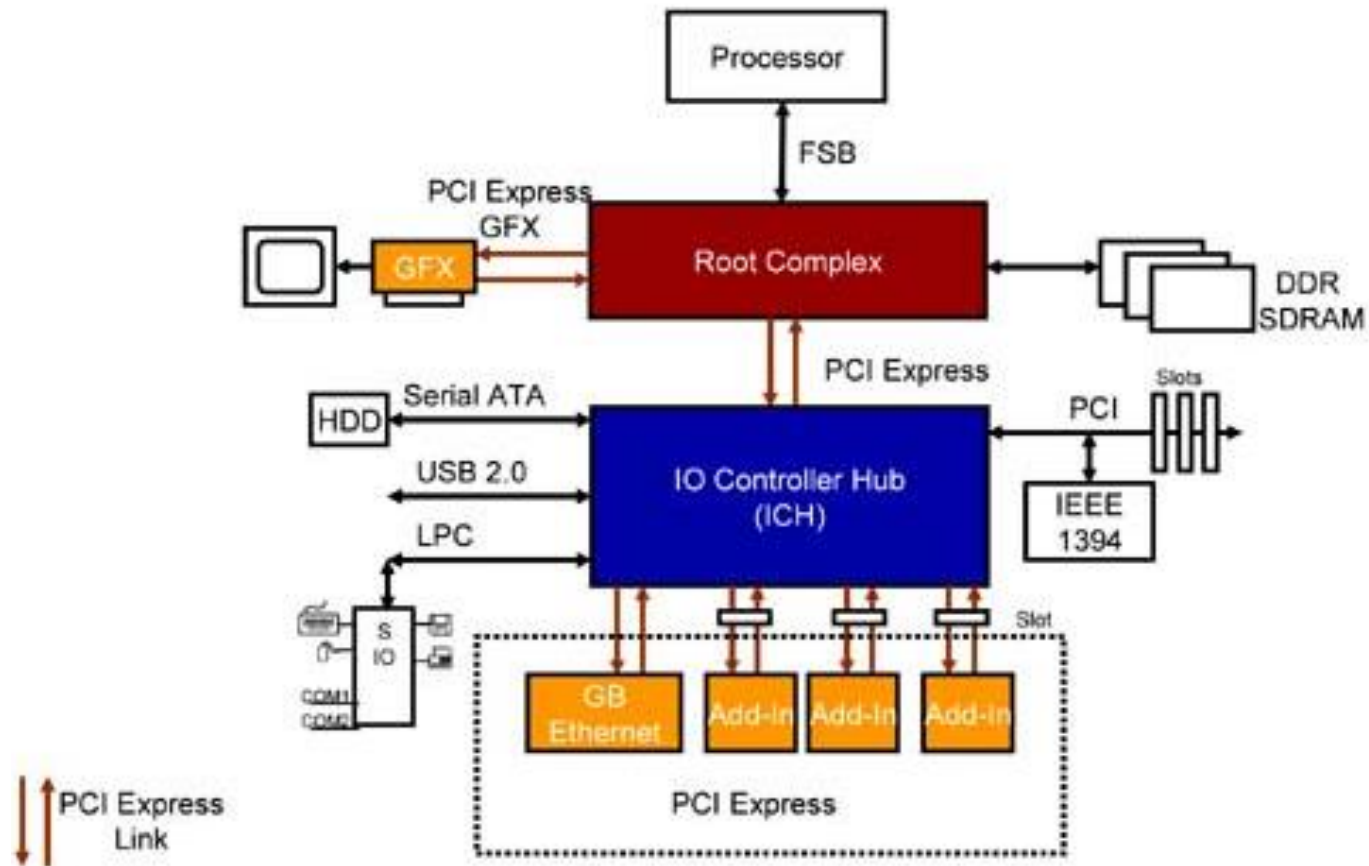
- Lane: jelpár két irányban

Működése: Differenciális jel

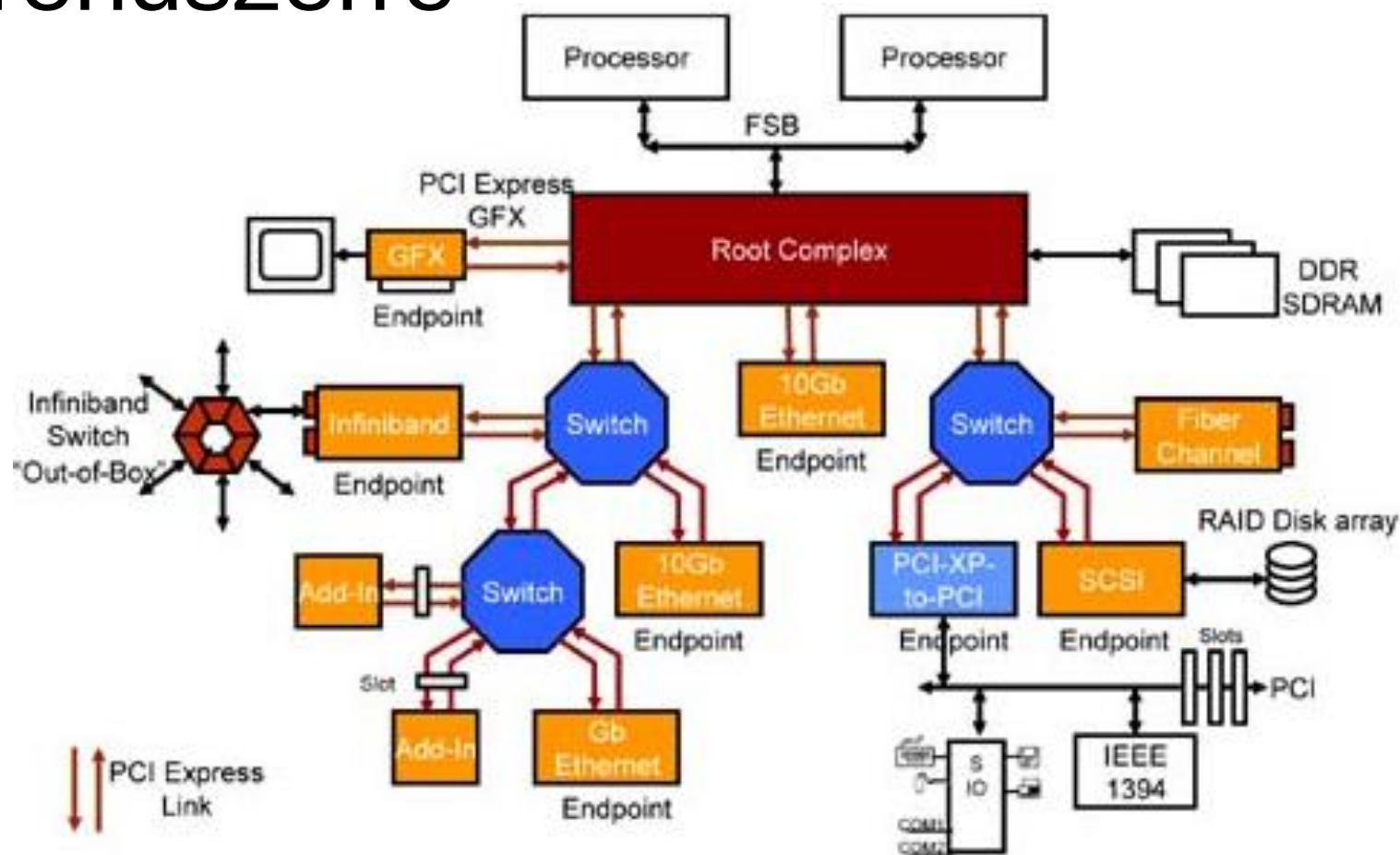
- Differenciális driver-ek és receiver-ek találhatók mindenegyes portnál.
- Ha *pozitív feszültség különbség* van a D+ és D- terminálisok között, akkor logikai '1'-et reprezentál.
- Ha *negatív feszültség differencia* van a D+ és D- között, akkor pedig logikai '0'-t mutat.
- Ha *nincs feszültség különbség* a D+ és D- között, az azt jelenti, hogy a driver nagy-impedanciás ún. tri-state állapotban van, amely az eszköz (tétlen) állapotát, és a line low-power állapotát jelzi.
- PCI Express jel elektromos karakterisztikája (VDS):

Olcsó asztali gépes PCI-Express rendszer

PCI-Express szerver alapú rendszerre

■ **Switch**: több-portos eszköz, Link-ek kapcsolhatók hozzá

PCI-Express v1.0 tulajdonságai (2003)

- Csomag (Packet) kapcsolt protokoll
- Sáv szélességek és órajelek:
 - 2.5 Gbits/sec/vonal/irány (2.5 GHz)
 - 8b/10b kódolás
 - 250 Mbytes/sec/vonal/irány
- Memória cím területek:
 - Memória
 - I/O címterület
 - Konfigurációs cím (kibővítése a PCI esetén megismert 256 Byte-ról 4 Kbyte-ra)

PCI-Express v2.0 tulajdonságai (2005. vége)

- Csomag (Packet) kapcsolt protokoll
- Sáv szélességek és órajelek duplája:
 - 5 Gbits/sec/vonal/irány (5 GHz)
 - Max. elméleti határ ~10 GHz
 - Nagyobb fogyasztású (250-300W) eszközöket is támogat
 - Már külső eszközöket is támogat (10m-es kábel)
 - Input-Output Virtualization (IOV): hatékonyabbá teszi az ugyanazon hardveren futó virtuális gépek működését azáltal, hogy segíti a PCI-X-eszközök megosztását
 - Bevezetés csak 2007-körül

PCI Express tranzakciók

■ Tranzakciók

- ☐ Memória read / write
 - ☐ I/O read / write
 - ☐ Konfiguráció read / write
 - ☐ Új tranzakció típus: Üzenet (Message) alapú
- } PCI-nál megismert módszerek

■ Tranzakciós modellek

- ☐ posted (osztott kommunikáció során - nyugta)
- ☐ non-posted (nyugta nélküli, pl. memória írás)

PCI Express tulajdonságai #1

- Quality of Service (QoS)

- előre meghatározott késleltetés (latency) és sávszélesség (bandwidth)

- Traffic Classes (TCs)

- TC-k különböző (pl. sebesség) szerinti prioritás

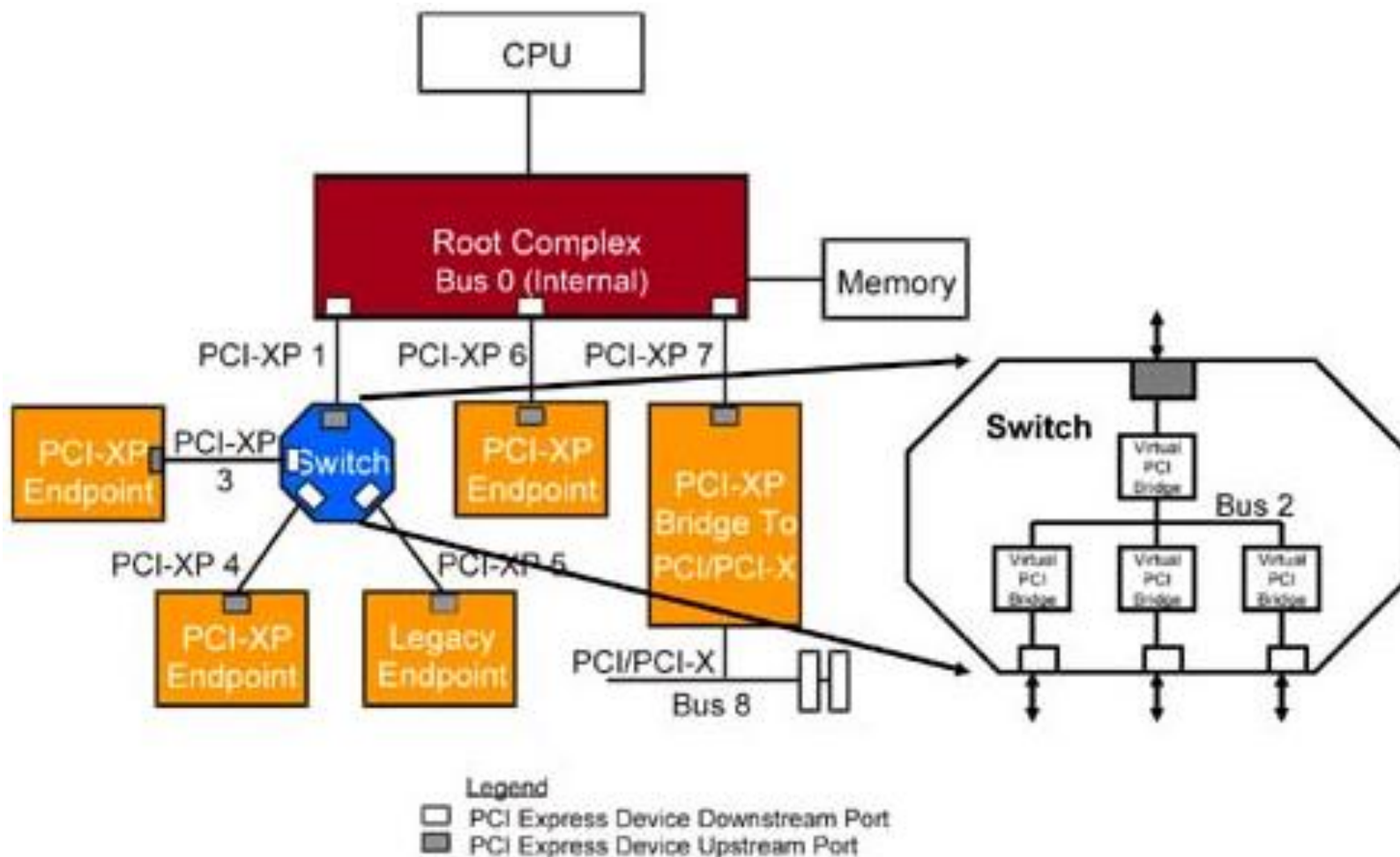
- Virtual Channels (VCs)

- Mindegyik Traffic Class egyedileg rendelhető hozzá egy virtuális csatornához

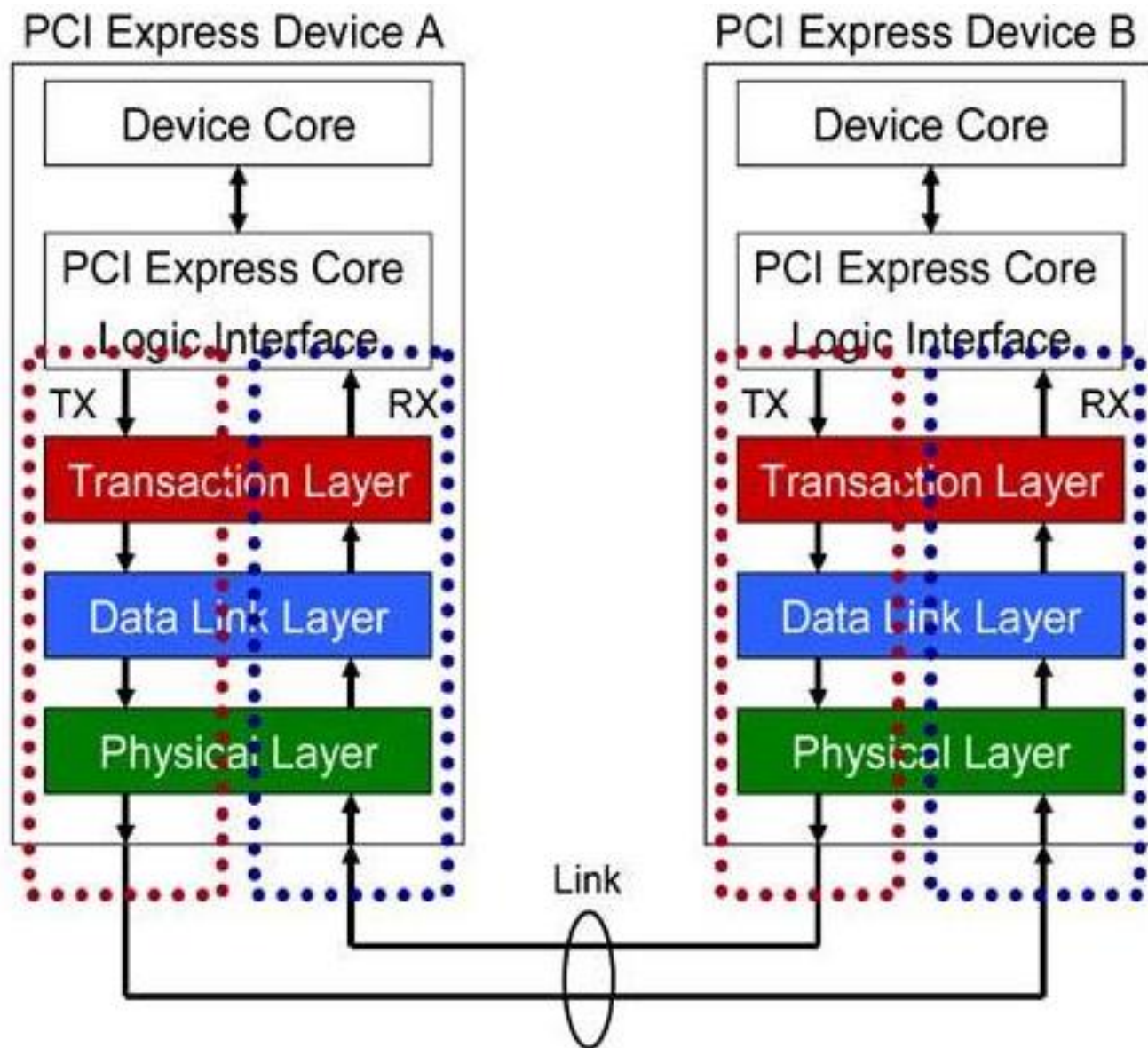
PCI Express tulajdonságai #2

- Megszakítás kezelés
 - Virtuális vezetékeken (wires)
- Power Management: energia ellátásra
 - Eszköz állapotai: D0, D1, D2, D3-Hot and D3-Cold
 - D0: teljes/ legnagyobb teljesítmény
 - D3-Cold: legkisebb teljesítmény (takarékos állapot).
 - Link / Összeköttetés állapotai: L0, L0s, L1, L2 and L3
- Hot Plug támogatás: működés közbeni eszköz csere (hibatűrő rendszereknél fontos!)
- PCI kompatibilis szoftver modell

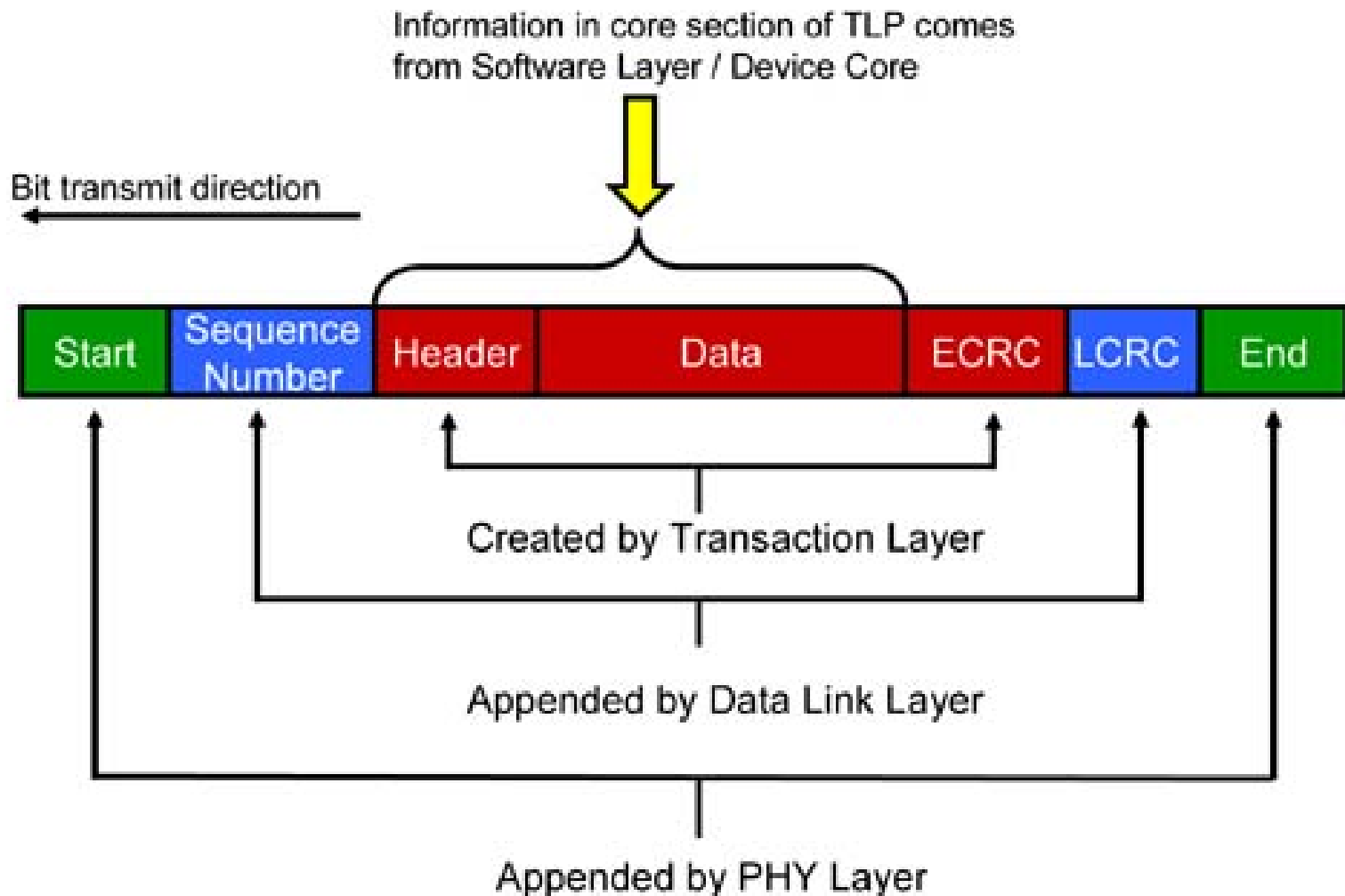
PCI Express topológia (felépítés)

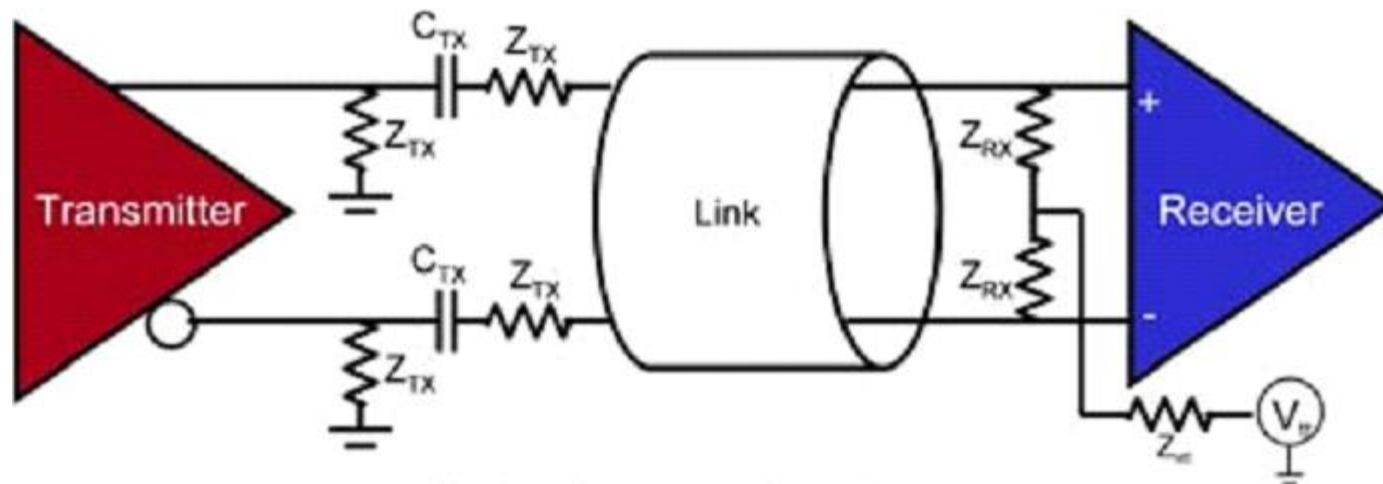
PCI Express rétegszerkezete

Tranzakció réteg csomagjai (keret)

Elektromos Fizikai Réteg - Differenciális Transmitter és Receiver = Port

- Port: egy PCI-X interfész, amely kapcsolatot teremt a 'root complex' és 'endpoint' között.
- Transmitter AC csatolt a receiver felé
- DC közös módú impedancia érték 50 ohm (Z_{TX} , Z_{RX})
- DC Differenciális impedancia: 100 ohm
- AC Csatolt kapacitás: 75-200 nF (C_{TX})

SCSI busz

SCSI buszrendszer tulajdonságai

- SCSI= Small Computer Standard Interface: komplex, *intelligens, sínorientált* eszköz (merev-, hálékonylemez, CD-ROM, szalagos egység, scanner...) interface. Különféle perifériák illesztésére, a processzor tehermentesítésére fejlesztették ki, az operációs rendszertől független felülettel rendelkezik. Sokoldalú eszköz, mivel nemcsak PC-s környezetbe, hanem UNIX munkaállomásokba és Apple-Mac gépekbe is integrálható.
- Tulajdonságai: A SCSI a buszok között általánosan 8 eszközt definiál (manapság max. 15 ilyen eszköz csatlakoztatható) legnagyobb sebessége 160Mbyte/s, max buszhossz 12m (UW-160). Csatlakoztatható a - típustól függően - több belső és 1 külső eszköz is.
- Az eszközöket egyetlen vezérlő a **hostadapter** kezeli, amely a számítógépes rendszer eszközeinek kapcsolatát építi fel a SCSI rendszerrel. Nagysebességű, párhuzamos blokkos átvitelt biztosít a processzor és perifériák között. A szabványos SCSI csatolónak 50 (v. 68) lába van, amelyből 9 vezérlő-, 9 adat-vezeték.

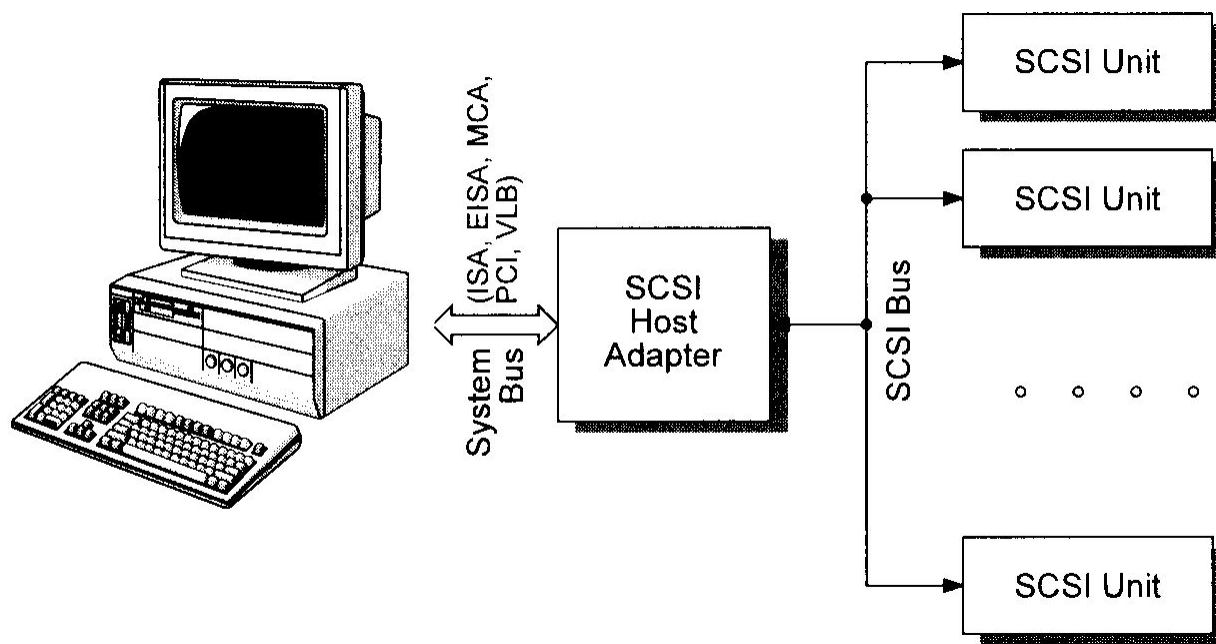
SCSI tulajdonságai (folyt. 1)

- A saját processzorral és memóriával rendelkező intelligens SCSI egységek kezdeményezőként (**initiator**) és fogadóként (**target**) is működhetnek! (lényegében egy I/O processzor eszköz)
- Maximálisan 8 initiator, és 8 target működhet egyszerre. A kezdeményező adja ki az utasításokat, a cél pedig feldolgozza, és végrehajtja azokat. Minden egységnek saját különböző címe van (0-7), amelyeket jumperekkel (rövidzár) kell beállítani, hogy az ütközéseket a buszon elkerüljük. Az egyes SCSI szabványoknak megfelelően hostadapter/vezérlő címe mindig 0 (LSB), nem változik, a szalagos egységé pedig a 7-es (MSB), azonosítójuk SCSI-ID=0 ill. 7.

SCSI tulajdonságai (folyt. 2)

- A SCSI_ID mellett létezik a **LUN** = Logikai Egység Azonosítószám is: minden targethez hozzárendelhető további 8 logikai egység, amiket az SCSI parancsok esetén saját LUN-nal azonosíthatunk.
- A kommunikáció 8-bites adatbuszon 1-bites paritás ellenőrzés mellett zajlik. Ha a target lassú, érdekesebb magasabb prioritású szintet állítani neki. A busz elején a vezérlő hostadapter van, a másik végére pedig a lezáró ellenállást mindig az utolsó eszköznél kell tenni. Az egységeket egymás után felfűzve, egyforma (50-eres) szalagkábelrel kell csatlakoztatni.
- Aszinkron / szinkron protokollt is támogat!

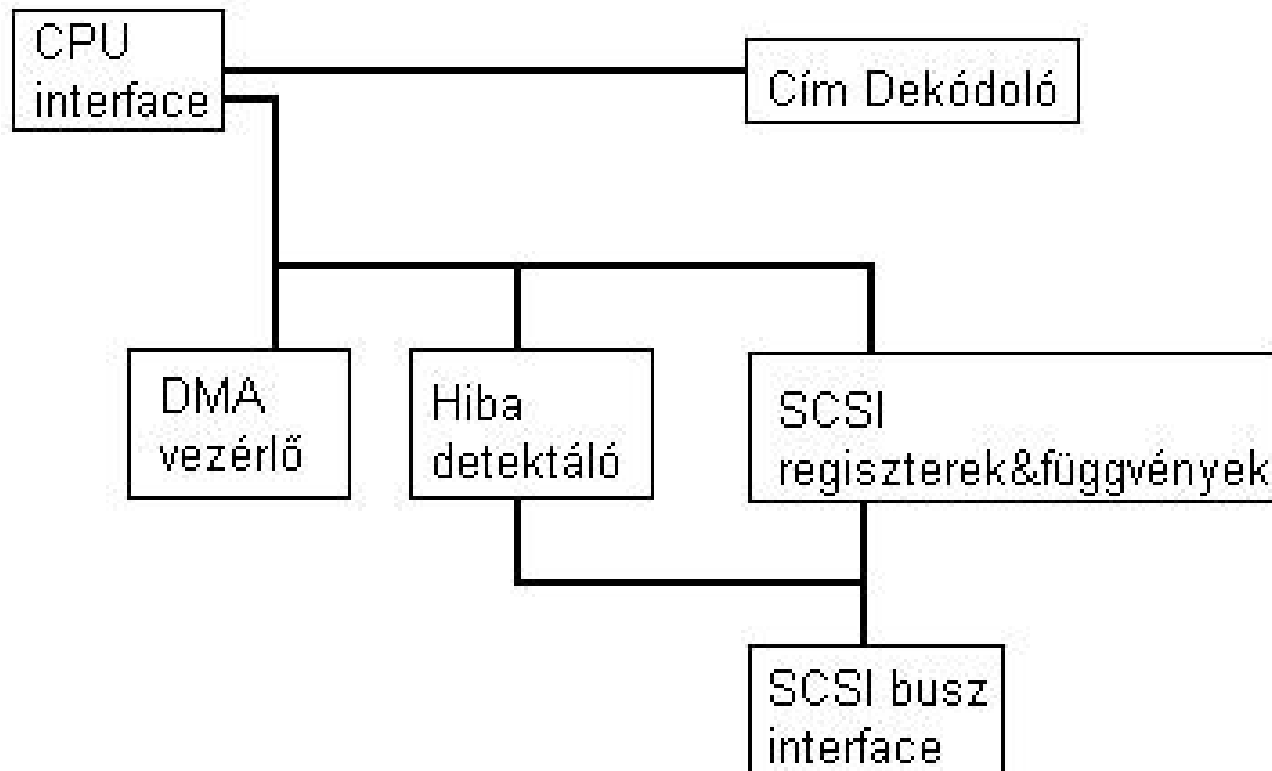
SCSI busz és PC rendszerbusz kapcsolata

- A SCSI busz egy host adapteren keresztül kapcsolódik a rendszer buszhoz

SCSI blokkdiagram

- SCSI vezérlő általános felépítése

SCSI busz vezérlő jelei

- REQUEST: handshaking parancskérés, target által kezelt
- ACKNOWLEDGE: handshaking üzenet nyugtázása az initiator által
- BUSY: buszon a target foglaltságának jelzése (egy eszköz szabad, ha BUSY=0)
- SELECTION: initiator kiválasztja a target-et (SELECTION=0, nincs kiválasztva),
(SEL=0 esetén a target újra felépíti a kapcsolatot az initiatorral a busz ideiglenes felszabadítása után)
- C/D: Control /Data: a target által kezelt jel, vezérlőadatok, parancsok, állapotinformációk jelzése a buszon
- I/O : Input/Output: szintén a target által kezelt vezérlőjel, amely az adatbusz adatforgalmának irányát mutatja
- MSG= Message: az üzenetküldés fázisának jelzésére szolgál, a target által kezelt
- ATTENTION: vezérlő figyelmezteti a célt
- RESET: az összes csatlakoztatott SCSI eszköz „reset-elése”, inicializálása, a sín alaphelyzetbe állítása

SCSI busz fázisok #1

- Bus-free (szabad?)
 - Nem használja SCSI egység a buszt, és SEL# , BSY# inaktívak
- Arbitration (döntési mechanizmus)
 - egység aktiválja a BSY# és SCSI-ID azonosítóját a buszra helyezi
 - Rövid arbitrációs késleltetés után, ha nincs más aktív SCSI-ID magasabb prioritással, akkor az egység fogja vezérelni a buszt és aktiválja SEL# jelet
- Selection (kiválasztás)
 - Initiator kiválasztja a target-et (bizonyos funkciókat kell végrehajtani)
 - az I/O# jel inaktív
 - Az initiator és target SCSI-ID-jének VAGY/OR kapcsolatából egy címet állít elő, melyet a buszra helyez
 - target aktiválja BSY# jelet (foglalt lesz a busz)

SCSI busz fázisok #2

- Reselection

- Ha szükséges, a target újra létesít kapcsolatot a targettel, miután egy megszakítás történt (folytatódhat a művelet)

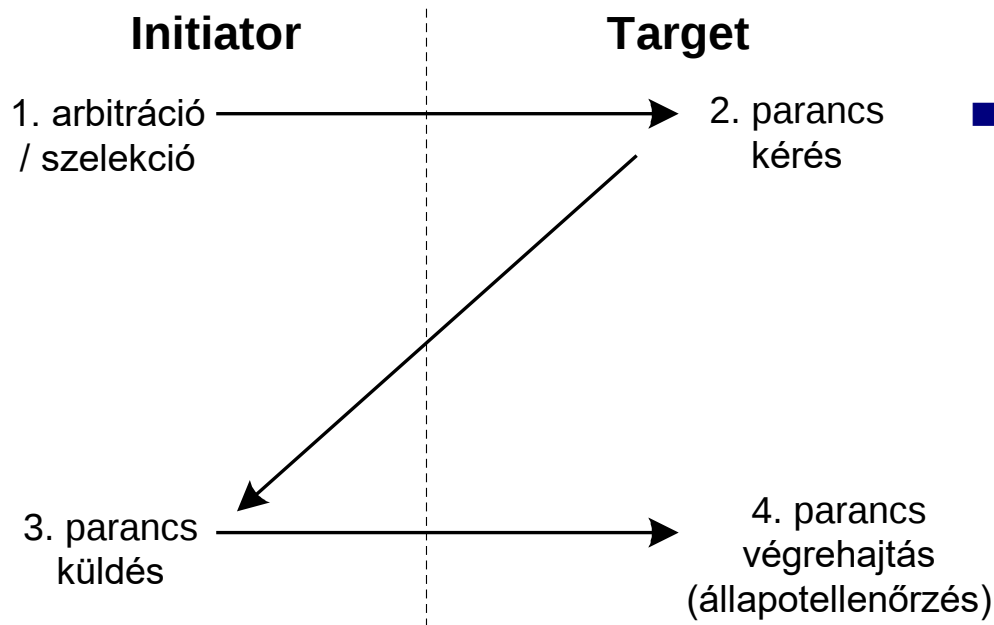
- 1. Command

- 2. Data

- 3. Message

- 4. Status

SCSI – kommunikációs lépések

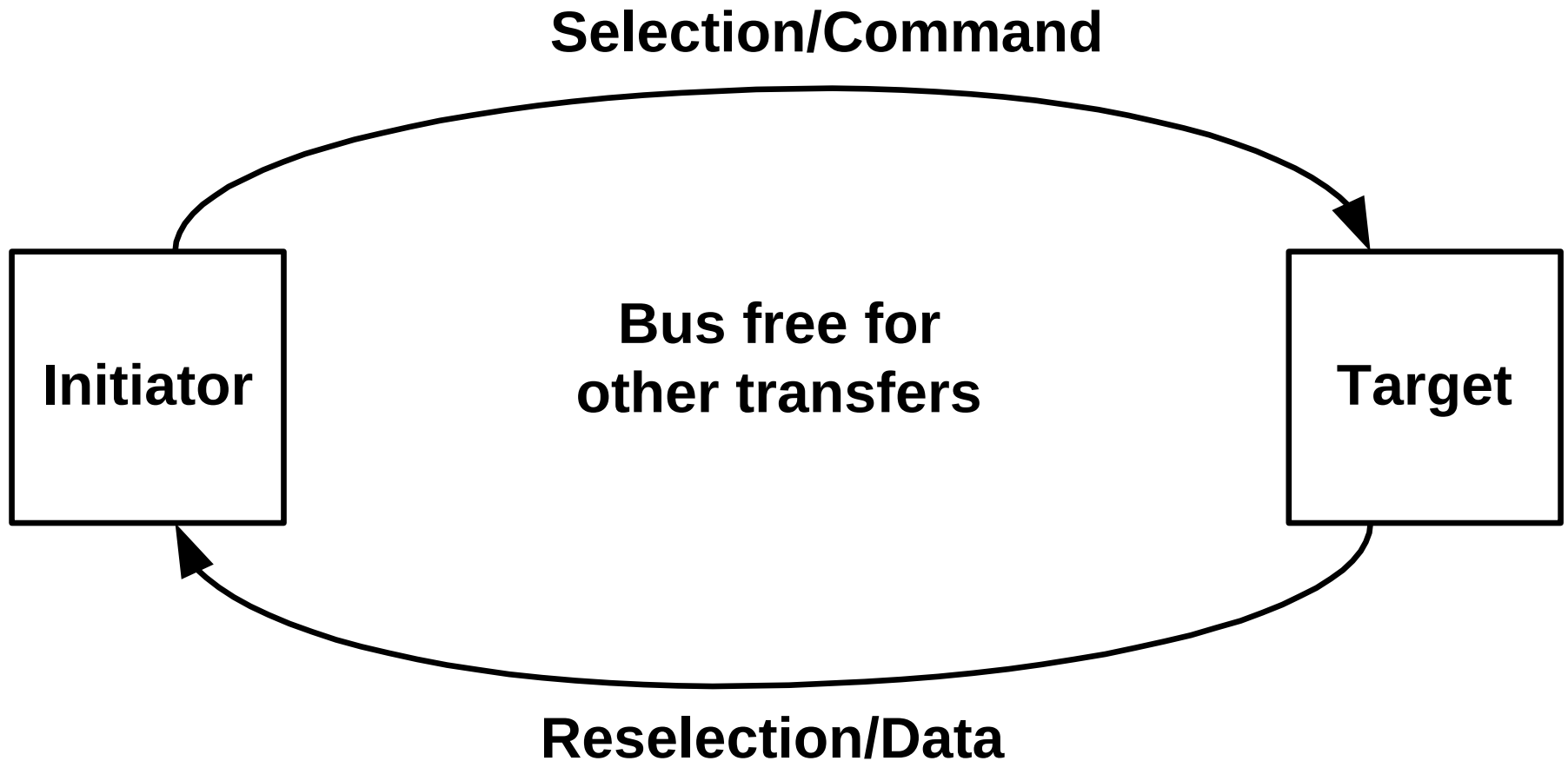

- (1. command → 2. data → 3. message → 4. status)

- SCSI busz fázisok a következők:

- ☐ - Reselection (ha a target megszakítva lett, folytathatja a komm.t az initiatorral)
- ☐ - busz szabad (bus free)?
- ☐ - arbitráció / szelekció (ki adjon?)
- ☐ - üzenetküldés
- ☐ - parancs elmegy
- ☐ - adatkapcsolat
- ☐ - állapotellenőrzés (status)
- ☐ - üzenetzárás, kapcsolatbontás

SCSI bus műveletek (kördiagram)

SCSI parancsok (formátum)

6-, 10-, 12- byte commands

10-byte command

Command Code		
LUN	Reserved	REL
Logical Block Address (MSB)		
Logical Block Address		
Logical Block Address		
Logical Block Address (LSB)		
Reserved		
Transfer/Allocation/Parameter Length		
Transfer/Allocation/Parameter Length		
Control Byte		

- LUN: Logikai Egység Szám
- REL: relatív cím
- Blokk címezés

SCSI busz szabványok

- *SCSI I*: 8 bites busz; átviteli seb. *aszinkron* módban 2.5Mbyte/s, szinkron módban 5Mbyte/s; 5Mhz busz-frekvencia; max 7 egység csatlakoztatható, 50 pólusú csatoló
- *SCSI II (Fast SCSI)*: első valódi SCSI szabvány, 8 bites busz; 10Mbyte/s; 10 Mhz buszfrequencia; max 7 egység; 50 pólusú
- *Wide-SCSI*: 16 v. 32 bites szinkron busz; 20Mbyte/s; 10Mhz; 15 egység; 68 pólusú csatlakozó
- *Ultra Wide SCSI*: 16 v 32 bites; 40Mbyte/s; 20 Mhz; max 15 egység; 68 pólusú csat.
- *Ultra2 Wide SCSI*: 16 v 32 bites; 80Mbyte/s; 40Mhz; max 15 egység; 68 pólusú; max kábelhossz. 12m
- *Ultra-160 SCSI*: 16 v 32 bites; 160Mbyte/s; 80Mhz; max 15 egység; 68 pólusú; 12m (differenciális jellel működik)
- *Ultra-320 SCSI*: 16 v 32 bites; 320Mbyte/s; max 15 egység; 68 pólusú; 12m (differenciális jellel működik)
- Soros
- Optikai